

En kvalitativ studie av genusperspektivet vid Ungdomsmottagningens informationsträffar för årskurs 9

Frida Ericsson

Isabelle Svensson

C-uppsats, 15 hp

Socialpedagogiska programmet

Institutionen för individ och samhälle

Våren 2014

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se

Titel: En kvalitativ studie av genusperspektivet vid Ungdomsmottagningens informationsträffar för årskurs 9.

Engelsk titel: A qualitative study of the gender perspective in youth clinics' information meetings for 9th grade.

Sidantal: 31.

Författare: Frida Ericsson och Isabelle Svensson.

Examinator: Anna Hulusjö.

Datum: Juni 2014.

SAMMANFATTNING

Bakgrund: Konstruktionen av könsroller och samhällets behov av att kategorisera in i ”manligt” och ”kvinnligt” får en rad konsekvenser. De flesta individer försöker passa in i den könstillhörighet som de tilldelats, ibland omedvetet. För att komma ifrån denna traditionella könsindelning är det viktigt att arbetet med detta börjar i tidig ålder. Personal som arbetar med barn och ungdomar har en viktig roll och kan påverka hur dessa individer kommer att se på sig själva. En stor del av det socialpedagogiska arbetet görs med barn och ungdomar på ungdomsmottagningar runt om i landet.

Syfte: Syftet med denna studie är att ur ett genusperspektiv undersöka en specifik ungdomsmottagnings informationsträffar med skolklasser. Avsikten var att granska om och i så fall hur könsroller kommer till uttryck i informationsträffarna och om ungdomarna uppfattade att personalen förmedlade könsspecifika förväntningar. Vår förförståelse var att stereotypa könsroller för ”manligt” och ”kvinnligt” formas genom socialiseringsagenter i ungdomens närhet. Därför ville vi undersöka om även ungdomsmottagningspersonalen är med och gör kön.

Metod: Studien utgår från en kvalitativ metod. Vi har observerat två informationsträffar som hållits av olika personal. I anslutning till observationerna har två semistrukturerade gruppintervjuer genomförts. Med hjälp av diskursanalys har vi sedan kategoriserat den insamlade informationen efter teman som vi funnit centrala i observationer och intervjuer. Fokus har legat på hur personalen talade kring kön och genus samt hur ungdomarna uppfattade detta. De teman som vi kunde urskilja kunde kopplas till våra frågeställningar.

Resultat: Resultatet visar att den specifika ungdomsmottagningen där observationer och intervjuer utfördes har kommit långt med att implementera genusperspektivet i verksamheten. Få genuskillnader kunde observeras men de som framkom rörde sexualitet och stereotypa uppfattningar. Resultatet visar även att en av ungdomsgrupperna upplevde könsspecifika förväntningar på sig då det kom till användandet av preventivmedel. Båda grupperna hade vissa svårigheter med att svara på frågan om de upplevde könsspecifika förväntningar på sig från personalen. Detta kan kopplas till diskursbegreppet. Ungdomarna är inte alltid är medvetna om vilken makt som könsdiskursen har och hur detta påverkar dem.

ABSTRACT

The construction of gender roles and society's need to categorize into "male" and "female" leads to several consequences. Most individuals are trying to fit in with the sex assigned to them, sometimes unconsciously. To stop this gender division, it is important that we begin to work on it in the child's early years. Staff working with children and young people has an important role and influence how these individuals will look at themselves. A large part of the social pedagogic work is conducted in youth clinics around the country. The purpose of this study is to examine a specific youth clinic and its information sessions from a gender perspective. The study intends to examine whether gender roles are expressed in information sessions with school classes and whether the youths perceive that the staff conveys gender-specific expectations. The study is based on a qualitative approach. Information is gathered through observations and following group interviews with two classes in ninth grade, visiting the current youth clinic. The analysis is divided in two parts. The first part concerns the gender differences that emerged from the staff's attitude towards the youths. In the second part the reader will get the youth perspective. This describes whether the young people felt that they were gender specific expectations for themselves and the importance that they considered these expectations. The results showed that the current youth clinic has come a long way in implementing a gender perspective into the information sessions, although some gender differences were observed. The youths felt that gender-specific expectations from the staff existed. One of the groups felt that the staff had gender-specific expectations off them when it came to contraception.

FÖRORD

Till att börja med vill vi rikta ett stort tack till ungdomar och personal på den ungdomsmottagning där vi utförde våra observationer och intervjuer. Denna studie skulle inte vara möjlig att genomföra utan er hjälp.

Vi tackar varandra för ett gott samarbete. Vi visste från början att vi skulle komplettera varandra väl men detta har varit extra viktigt i de stunder då vi slitit våra hår i ren frustration över tidsbrist och trötthet.

Ett stort tack riktas även till nära och kära som stått ut med oss under dessa intensiva veckor.

Vi vill även tacka Lars. A. Svensson och Cecilia Henning för välplanerade och informationsrika lektionstillfällen under denna tid.

Slutligen vill vi rikta ett särskilt stort Tack till vår handledare Bo Helsing för hans goda vägledning och fantastiska engagemang under denna studie. Vi har känt att vi har haft honom i ryggen under hela processen. Tack vare hans kunnande och unika reflektionsförmåga har vi kommit dit vi är idag.

Varberg 2014

Frida och Isabelle

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND.....	2
1.1.1 Konsekvenserna av könsrollsindelning	2
1.1.2 Ungdomsmottagningen	2
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
2. TIDIGARE FORSKNING.....	4
2.1 KÖN OCH GENUS	4
2.2 ATT GÖRA KÖN GENOM SPRÅKET	5
2.3 GENUS I DET SOCIALA ARBETET	5
2.4 SAMMANFATTNING AV TIDIGARE FORSKNING	6
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	8
3.1 SOCIALKONSTRUKTIONISTISK TEORI.....	8
3.1.1 Diskurs	8
3.1.2 Genus- det socialt skapade könet	9
3.2 SAMMANFATTNING AV TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	10
3.3 CENTRALA BEGREPP	10
4. METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	12
4.1 METOD	12
4.2 FÖRFÖRSTÅELSE.....	13
4.3 URVAL	13
4.4 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	14
4.5 LITTERATUR- OCH ARTIKELSÖKNING	14
4.6 OBSERVATIONSGENOMFÖRANDET	15
4.7 INTERVJUGENOMFÖRANDET	15
4.8 ANALYSFÖRFARANDET	15
4.9 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	16
4.10 STUDIENS TILLFÖRLITLIGHET	17
5. RESULTAT OCH ANALYS.....	19
5.1 DEN FÖRSTA OBSERVATIONEN	19
5.1.1 Genomförandet.....	19
5.1.2 Kuratorns könsneutrala förhållningssätt ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv	19
5.1.3 Socialiseringsagenter och dess betydelse.....	19
5.1.4 Sexualitet och genus.....	20
5.1.5 Personalens stereotypa uppfattningar och dess definitionsmakt.....	20
5.2 DEN ANDRA OBSERVATIONEN.....	21
5.2.1 Genomförandet.....	21
5.2.2 Kuratorns bemötande av stereotypa uppfattningar.....	21
5.2.3 Sexualitet och genus.....	22
5.2.4 Att göra kön via språket	22
5.3 DEN FÖRSTA GRUPPINTERVJUN	23
5.3.1 Genusmedvetenheten hos ungdomarna.....	23
5.3.2 Socialiseringsagenternas könsspecifika förväntningar.....	23
5.3.3 Ungdomsmottagningspersonalens könsspecifika förväntningar	25
5.4 DEN ANDRA GRUPPINTERVJUN	25
5.4.1 Genusmedvetenhet hos ungdomarna.....	25
5.4.2 Könsspecifika förväntningar hos ungdomsmottagningspersonal och andra socialiseringsagenter	26

5.5 SAMMANFATTNING AV RESULTAT	26
5.5.1 Sammanfattning observationer.....	26
5.5.2 Sammanfattning intervjuer	27
6. DISKUSSION	28
6.1 DISKUSSION KRING RESULTAT	28
6.1.1 Genuskillnader i ungdomsmottagningspersonalen sätt att bemöta pojkar och flickor ..	28
6.1.2 Ungdomarnas upplevelser av personalens könsspecifika förväntningar och vilken betydelse ungdomarna uppfattar att könsspecifika förväntningar medför	29
6.2 STUDIENS BETYDELSE FÖR SOCIALT ARBETE OCH SOCIALPEDAGOGIK	30
6.3 FORTSATT FORSKNING	31
7. REFERENSLISTA	32

BILAGA 1 – informantbrevet

BILAGA 2 – intervjuguide

1. INLEDNING

Könsrollsfrågor och genus har i flera år varit ett hett diskussionsämne i det offentliga rummet. Debatten rör vilken skillnad som görs på män respektive kvinnor och vad detta får för konsekvenser. Exempel på detta är att kvinnor ligger lägre i lönestatistiken och når färre höga positioner i näringslivet. Män å andra sidan mår psykisk allt sämre men drar sig för att söka vård (Evertsson, 2010). Genus är ett begrepp som går att härleda ur socialkonstruktivistisk teori och bygger på idén att kön konstrueras socialt i interaktion mellan individer. Orättvisor mellan män och kvinnor är en följd av att de socialiseras in i skilda roller. Genom detta lär sig pojkar och flickor hur de ska uppträda i sin ”manliga” respektive ”kvinnliga” identitet och mot varandra. Om de avviker från dessa genusroller möts de av negativa sanktioner (Giddens & Griffiths, 2007). Inläringen av genusroller är med all sannolikhet omedveten och tar sin början redan innan barnen kallar sig för pojke eller flicka (Forsell, 2012).

I denna studie använder vi oss av diskursbegreppet och väljer att definiera diskurs som *ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller utsnitt av världen)* (Winther Jørgensen & Philipps, 2000:7). Begreppet används för att hänvisa till hur individer i sin tid och i sitt samhälle tänker på eller talar om ett visst tema som förenas av gemensamma antaganden, exempelvis kring kön. Diskurser definierar hur fenomen i individens närhet ska betraktas och styr hur hen betraktar sig själv genom begrepp som tas för givet, i detta fall vad som är ”kvinnligt” och ”manligt” (Giddens & Griffiths, 2007). Denna studie vill påvisa att det finns ett ömsesidigt förhållande mellan kulturella diskurser och individens personliga användning av dessa (Aasebø & Melhuus, 2007). Genom att kategorisera in människor efter kön skapas också stereotypa uppfattningar av hur respektive kön är och hur enskilda individer ska uppträda utifrån detta (Odenbring, 2010). En stereotyp uppfattning avser en förenklad, ofta allmän föreställning om utmärkande egenskaper hos alla individer som tillhör en särskild grupp, exempelvis ett visst kön eller en viss sexualitet (Nationalencyklopedin, 2014).

I studien kommer en specifik ungdomsmottagnings informationsträffar att studeras. Avsikten är att ta reda på om ungdomsmottagningspersonalen bekräftar stereotypa bilder på kön eller om det problematiseras kring detta på träffarna. I fokus är om personalen har ett särskilt bemötande gentemot flickor respektive pojkar. Studien kommer även att ägna uppmärksamhet till ungdomarnas upplevelse av personalens bemötande och deras uppfattning om vilken betydelse könsspecifika förväntningar medför. Vi har valt att studera detta då vi är nyfikna på bemötande och upplevelserna utifrån ett genusperspektiv. Studien har relevans för sociala verksamheter då ett förebyggande arbete, mot en kategorisering av kön, görs bäst i yngre åldrar. Det är bland annat genom kontakten med vuxna som barn och ungdomar tillrättavisas i sina könsroller. Kategorisering av kön förekommer i flera sociala verksamheter. I en studie av Laanemets och Kristiansen (2008) framgår det att flickor och pojkar bemöts på olika sätt inom ungdomsvården. Även Hilde & Claezon (2005) beskriver i sin forskning hur ungdomar tillskrivs vissa egenskaper och identifieras kring personalens föreställningar kring genus. Claezon (2008) lyfter även fram exempel på hur professionella som arbetar med barnavårdsutredningar konstruerar kön genom att göra stereotypa könsindelningar i sina bedömningar. I de utredningar som granskats återfinns en rad begrepp som skiljer sig i fråga om flickor och pojkar, många av dessa är värdeladdade och negativa. Genom detta uppstår en skillnad mellan flickor och pojkar vilken förstärks genom att personalen tillskriver ungdomarna olika sorters emotioner, förmågor och sexualitet beroende på kön. En verksamhet som arbetar med ungdomar i femtonårsåldern är betydelsefull då ungdomar i denna ålder är i full färd med att skapa sin identitet och därför påverkas av professionella vuxnas förhållningssätt (Giddens & Griffiths, 2007). Mot denna bakgrund är det intressant att titta på ungdomsmottagningens informationsträffar.

1.1 BAKGRUND

1.1.1 Konsekvenserna av könsrollsindelning

Konstruktionen av könsroller och samhällets behov av att *kategorisera* in i ”kvinnligt” och ”manligt” får en rad konsekvenser. De flesta individer försöker passa in i den könstillhörighet som de tilldelats, ibland omedvetet (Odenbring, 2010). När kropp och själ är i interaktion med andra individer ses kroppen som objekt och aktör på samma gång. Genom människors kroppsliga handlingar skapas och återskapas sociala strukturer. Dessa strukturer upprätthåller de kategoriseringar som traditionellt sätt görs i samhället. Detta rör hur individen ”ska” vara som man och kvinna eller vilken sexualitet som hen ”bör” ha. Normen i samhället påverkar hur individen och dess omgivning kategoriserar in i ”kvinnligt” och ”manligt”. Kategorisering sker även i samtalet mellan individer, vilken är en del i hur kön konstrueras. När en individ beskrivs görs detta utefter attribut, personkategoriseringar eller personidentifieringar (a.a).

I samhället finns det en strukturell ojämlikhet mellan kvinnor och män. Kvinnor kategoriseras som ”omvårdande” vilket framförallt syns på arbetsmarknaden. Kvinnor hamnar ofta i lågavlönade vårdyrken, trots att de generellt sett har bättre betyg och längre utbildning (Evertsson, 2010). Männen kategoriseras som kontrollerande och oberoende och har därför lättare att nå höga chefspositioner (Schön, 2009). En kvinna som arbetar i en mansdominerad bransch där det krävs att hon är högljudd och tar för sig, kan bli ”bestraffad” och stämplas som ”okvinnlig”. Det finns en hierarkisk dimension i att det som betraktas som ”kvinnligt” arbete nedvärderas (Evertsson, 2010). Asker (2013) beskriver å andra sidan hur män överrepresenteras i suicidstatistik och söker psykiatrisk hjälp i betydligt lägre utsträckning än kvinnor. Schön (2009) skriver att maskulinitet förutsätter kontroll och oberoende. Asker (2013) menar att en man, vars strävan är att leva upp till dessa egenskaper, har svårt att söka hjälp när han känner sig svag och hjälpbehövande. Det är mer accepterat att som kvinna vara i behov av hjälp. Enligt Giddens och Griffiths (2007) begränsas individers handlingsutrymme utifrån normen gällande vad som är ”manligt” och ”kvinnligt”. En flicka som klär sig i löst åtsittande kläder istället för söta och romantiska kan snart komma att kallas ”pojkflicka”. Likaså är det om hon skulle föredra fotboll som fritidsintresse framför hästar. Här avviker hon från normen gällande vad som är ”kvinnligt” och inte. På samma sätt straffas en pojke med glåpord om han klär sig i tajta kläder med rosa motiv, har för många tjejkompisar eller föredrar stillasittande fritidsaktiviteter framför att spela hockey. Då kan han riskera att bli kallad för ”bödig”. Pojkar och män kan även kategoriseras som ”omanliga” om de pratar eller visar för mycket känslor (a.a). I en studie av Laanemets och Kristiansens (2008) visade resultatet att pojkar inte ges samma chans till olika uttrycksmöjligheter som flickor i det sociala arbetet. Exempel på detta är att de inte ska visa känslor som oro och osäkerhet, vara ledsna eller ”små”.

1.1.2 Ungdomsmottagningen

Utifrån ovanstående beskrivning är det viktigt att komma ifrån en traditionell kategorisering av vad som anses ”kvinnligt” och ”manligt” för att på så sätt öka individers handlingsutrymme. Därför anser vi att det är betydelsefullt att personal inom sociala verksamheter med barn och ungdomar verkar förebyggande gentemot denna kategorisering och att detta arbete börjar i tidig ålder. Personal som arbetar med barn och ungdomar har en viktig roll och påverkar hur dessa individer kommer att se på sig själva i relation till sitt kön. En stor del av det socialpedagogiska arbetet görs med barn och ungdomar på ungdomsmottagningar runt om i landet (Föreningen för Sveriges ungdomsmottagningar, 2014). Ungdomsmottagningen är en viktig arena och har ett betydelsefullt inflytande på ungdomarna och deras utveckling då verksamheten möter dessa i tidig ålder (Sommer, 2008).

Läkaren Gustav Högberg var med och grundade den första ungdomsmottagningen i Sverige år 1970. Verksamheten startades i Borlänge (Fors, 2005). Till en början var de mest flickor som

önskade preventivmedel som sökte sig till mottagningarna. Ungdomsmottagningens primära uppdrag har även varit att förebygga sexuellt överförbara sjukdomar (Socialstyrelsen, 2000). Olika ungdomsmottagningar har olika åldersgränser. Från 12 eller 13 år tills ungdomen är mellan 20 och 25 år (Ungdomsmottagningen, 2014). Ungdomsmottagningarnas övergripande mål är idag att främja såväl fysisk som psykisk hälsa samt stärka ungdomar i sin identitetsutveckling så att de kan hantera sin sexualitet. Ungdomsmottagningen ska även verka för att förebygga oönskade graviditeter och sexuellt överförbara infektioner (Föreningen för Sveriges ungdomsmottagningar, 2014). Detta innebär att personalen ska utgå från sambandet mellan kropp och själ men också mellan individ och omgivning. Visionen är att ha en god personalsammansättning för att detta ska lyckas. Det ska finnas en bred kunskap, såväl medicinsk, social som psykologisk.

Ungdomsmottagningen i Borlänge som blev en föregångsmodell för mottagningar i landet hade föreståndare, barn- och ungdomsläkare, gynekolog, barnmorska, kurator, psykolog, mottagningsbiträde samt sekreterare. Utbyggnaden av ungdomsmottagningar har varierat i landet eftersom verksamheten är ett frivilligt åtagande för kommuner och landsting. Det är inte många mottagningar som har samma breda personalsammansättning som den första i Borlänge. På vissa ungdomsmottagningar finns det endast en barnmorska som arbetar på en mödravårdscentral ett par timmar i veckan (Fors, 2005).

En ungdomsmottagning ska kunna ta emot alla unga kvinnor och män (Föreningen för Sveriges ungdomsmottagningar, 2014). Socialstyrelsen fastslog år 2000 att ungdomsmottagningarnas utåtriktade arbete når alla ungdomar, men endast omkring 10 procent av de individuella besöken på mottagningarna görs av pojkar (Socialstyrelsen, 2000). Psykologen Erik Rova utförde *Killprojektet* på uppdrag av Västerbottens läns landsting nio år senare och han kunde då se att könsfördelningen bland besökarna på ungdomsmottagningarna fortfarande var densamma. Bara ett av tio besök på Umeås ungdomsmottagning gjordes av pojkar, samma fördelning fanns nationellt. Rova skriver att det är viktigt att vara medveten om det maskulinitetsskapande som killar förhåller sig till för att kunna avhjälpa deras frånvaro på Ungdomsmottagningen. Han menar att Ungdomsmottagningen själv kan ha en viktig roll i att skapa förändringar för att möjliggöra att fler pojkar kommer (Rova, 2009).

Vi vill med vår studie undersöka vad en specifik ungdomsmottagning gör eller inte gör i samband med informationsträffarna för att möta flickor och pojkar på ett likvärdigt sätt. Detta för att eventuellt kunna påverka stereotypa konstruktioner.

1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med vår studie är att utforska en specifik ungdomsmottagnings informationsträffar med skolklasser, ur ett genusperspektiv. Vi avser att undersöka om och i så fall hur könsroller kommer till uttryck i informationsträffarna och om ungdomarna uppfattar att Ungdomsmottagningen förmedlar könsspecifika förväntningar. I studien ställer vi följande frågeställningar:

- Framträder det genusskillnader i ungdomsmottagningspersonalens sätt att tala till och bemöta pojkar och flickor under informationsträffarna och i så fall vilka skillnader framträder?
- Upplever ungdomarna att det finns könsspecifika förväntningar på dem utifrån den information som de fick under informationsträffen?
- Vilka konsekvenser uppfattar ungdomarna att eventuella könsspecifika förväntningar medför?

2. TIDIGARE FORSKNING

Nedan kommer tidigare forskning att presenteras. Denna är enligt oss relevant för studiens syfte och frågeställningar.

2.1 KÖN OCH GENUS

På 1970-talet gjordes en tydlig uppdelning mellan begreppen kön och genus inom den feministiska teoriutvecklingen (Mattsson, 2010). Det har bedrivits en hel del forskning kring dessa båda begrepp. Kön står för biologiska och anatomiska skillnader mellan män och kvinnor. Genus står för psykologiska, sociala och kulturella skillnader. Genusbegreppet är relaterat till socialt konstruerade uppfattningar om vad som är ”manligt” och ”kvinnligt”. Hur en individ handlar och reagerar kan inte enbart betraktas som en direkt följd av dennes biologiska kön. Flera olikheter mellan män och kvinnor har inte något biologiskt ursprung (Giddens & Griffiths, 2007).

Den debatt som förs bland forskare rör hur genusskillnader uppkommer och hur stor del som är inlärt och hur mycket som ligger i generna (a.a).

Johansson (2006) uttrycker i sin studie att det inte går att bortse från kön som biologiskt begrepp då detta knyter an till de biologiska kropparna. Forskaren menar dock att poängen bör ligga på hur kön görs och vilka egenskaper som samhället tillskriver dessa kroppar.

Zosuls, Miller, Ruble, Martin och Fabes (2011) har bedrivit en studie vars syfte var att beskriva de trender som har framkommit i forskningen kring barn och ungdomars könsutveckling. Forskarna granskade artiklar vilka har varit publicerade i den amerikanska tidsskriften *Sex roles* under de senaste decennierna. De kunde här se att begrepp som socialisering och stereotyper har haft en central roll i de publicerade artiklarna. Zosuls m.fl. menar att genussocialiseringen börjar innan barnet föds. Detta exemplifieras med att vissa föräldrar väljer att få veta barnets kön via ultraljud. Denna information är av betydelse på så vis att föräldrarna gör en skillnad i hur de tänker kring sitt ofödda barn. Forskarna vill öka förståelsen för de grundläggande processer som ligger bakom den överföring individen gör på sina barn med könsrollsatityder och strukturer. De vill öka medvetenheten av hur kön skapas via relationer, individer och sociala institutioner. De resultat som redovisas i studien relateras till det feministiska perspektivet som trädde fram under 1960- 70 talet och som forskarna menar har haft en avgörande roll kring utvecklingen av genusforskning och könsidentiteten. Detta perspektiv är bidragande till ett nyare och bredare tänk kring hur individen konstrueras av faktorer som miljö och aktörer. Forskarna vill även påvisa att genusutvecklingen har nått framgång under de senaste åren och att den fortfarande går framåt (a.a.).

En motvikt till Johansson och Zosuls m.fl. syn på genus är Berenbaum, Blakemore och Beltz (2011). De diskuterar genusforskningen ur ett biologiskt perspektiv där de belyser rollen av biologi i genuspsykologiska processer och beteenden. Dessa forskare förespråkar biologiska faktorer när det kommer till könsrelaterade beteenden. Enligt dem kan psykologiska könsskillnader ha sin grund i biologin, de menar att det är biologiska effekter som påverkar hur individen handlar och reagerar. Dessa forskare anser att män och kvinnor har olika beteenden utifrån sitt kön. Med sitt resultat vill de poängtera att feminister oftast är ovilliga att medge att psykologiska könsskillnader kan ha sin grund i biologin. Historiskt sett har det biologiska perspektivet använts som ett sätt för att förnedra kvinnors färdigheter och begåvningar. Berenbaum, Blakemore och Beltz hävdar att nutida forskare som studerar kön eller könsskillnader från ett biologiskt eller biosociologiskt perspektiv motsätter sig detta. Dessa forskare är inte längre intresserade av att framhäva män som smartare eller mer kapabla än kvinnor. Berenbaum, Blakemore och Beltz önskar istället att forskningen ska vara mer objektiv och betrakta alla faktorer som påverkar beteendet hos individen. De önskar få ett

erkännande från genusforskare om att det finns en betydelse för biologiska influenser som gör att individer agerar olika som kvinna och man. Det är inte enbart psykologiska processer som har betydelse utan det bygger på dynamiska system mellan de två perspektiven (a.a).

2.2 ATT GÖRA KÖN GENOM SPRÅKET

Den forskning som har gjorts på kön, genus, språk och ungdomar är ofta förlagd till skolmiljö. Exempel på detta är Einarssons avhandling (2003). I denna tar hon upp att elever under sina tolv år i skolan utsätts för könsrolls-differentierande processer i klassrumsinteraktionen. Eleverna utsätts dagligen av faktorer som formar dem in i de ”kvinnliga” respektive ”manliga” könsstereotypa rollerna. Resultatet i Einarssons avhandling visar att det finns flera faktorer som påverkar kommunikationen mellan lärare och elev. Dessa faktorer kan handla om elevens kön, lärarens kön, elevens ålder, undervisningsämne samt gruppstorlek. Einarsson har i sin studie intervjuat lärare för att få deras syn på interaktionen. Utifrån lärarnas upplevelser är det eleverna själva som tar för sig av utrymmet i klassrummet. Lärarna berättade att pojkarna generellt sett tar mer talutrymme än flickorna men att det finns undantag. Enligt dem är det eleverna som skapar dessa traditionella könsrollsmönster och upprätthåller dessa. Lärarna ansåg sig inte vara en bidragande faktor till de stereotypa rollerna som eleverna tilldelas (a.a).

2.3 GENUS I DET SOCIALA ARBETET

Laanemets och Kristiansen (2008) har gjort en studie där syftet är att beskriva, problematisera och analysera hur frågor om kön hanteras på institutioner i regi av SiS (Statens institutionsstyrelse). Genom ett strategiskt slumpmässigt urval baserat på samtliga avdelningar inom SiS valde forskarna ut tio avdelningar, varav sju var för ungdomar. Resultatet visar att flickor och pojkar bemöts på olika sätt inom ungdomsvården. Laanemets och Kristiansens observationer visar att personalen arbetar för att flickor ska stärkas medan pojkar ska disciplineras och lära sig veta sin plats. Forskarna kan se att pojkarna inte ges samma chans till olika uttrycksmöjligheter som flickorna. Exempel på detta är att de inte skulle visa känslor som oro och osäkerhet, vara ledsna eller ”små”. Laanemets och Kristiansen beskriver hur vården visar en större ensidighet till pojkar, de ska bara lära sig att bli stora, starka, rationella och ansvarstagande. Vården betraktar flickor som betydligt skörare och personalen vill hindra dem från att misslyckas. Det finns en större förståelse för emotionella och bakomliggande faktorer hos flickor. Forskarna kan se att interaktionen mellan personalen och flickorna är intensivare och mer dynamisk än när personalen arbetar med pojkarna (a.a).

Hilte & Claezon (2005) har även de gjort en studie där de granskat institutionsvården av ungdomar och fokuserat på könsperspektivet där. Forskarna pekar på att ungdomar tillskrivs vissa egenskaper och identifieras utifrån personalens föreställningar kring kön. Genom detta uppstår en skillnad mellan flickor och pojkar vilken förstärks genom att personalen tillskriver ungdomarna olika sorters emotioner, förmågor och sexualitet beroende på kön. Hilte och Claezon menar att kön genomsyrar det sociala livet och beskrivningar av ungdomars problem görs ofta utifrån sociokulturella förhållanden och blir därmed sociala konstruktioner, där flickor och pojkar tillskrivs och identifieras via föreställningar om kön och speciella egenskaper. De behandlare som figurerar i studien visar sig ha traditionellt konstruerade tankegångar om könsskillnader. Forskarna menar att personalens förhållningssätt vilar på stereotypa kategoriseringar av ungdomarna. Ett exempel som lyfts fram är hur flickor omnämns som långsinta med känsla för att skapa intriger medan pojkar av personalen beskrivs som raka genom att bli arga och ”göra upp” med en gång. Detta kan ses som ett exempel på hur yrkesverksamma inom socialt arbete bidrar till att förstärka stereotypa föreställningar om vad som är ”kvinnligt” och ”manligt”. Studien visar även att föreställningar om kön har långa traditioner. När Hilte och Claezon beskriver

genusperspektivet utgår de hela tiden från begreppet kön då de anser att begreppet ringar in kropp, sexualitet och identitet (a.a).

Claezon (2008) har i ytterligare en forskningsrapport, *”Att göra skillnad”* reflekterat över vad ett genusperspektiv får för betydelse för det sociala arbetet med barn och unga. För att söka förståelse för det vardagliga sociala arbetet och konsekvenserna som blir av att göra kön har detta studerats i flera forskningscirkel där socialarbetare från olika verksamheter varit delaktiga. Verksamheterna där genusperspektivet undersökts har varit socialtjänstens barnavårdsutredningar i Kalmar, Dalarna och Uppsala, barn- och ungdomspsykiatri, förskola, skola, fritidsverksamhet i Göteborg samt socialt arbete i Stockholm.

I Claezons analys har texter från olika utredningar använts för att hitta olika aspekter av hur kön konstrueras i olika sociala verksamheter. I sin forskning påtalar hon att samhälleliga föreställningar och normer i samhället bidrar till att ständigt skapa – och återskapa – könsskillnader. Hon lyfter fram exempel på hur professionella som arbetar med barnavårdsutredningar konstruerar kön genom att göra stereotypa könsindelningar i sina bedömningar. I de utredningar som granskats återfinns en rad begrepp som skiljer sig i fråga om flickor och pojkar, många av dessa värdeladdade och negativa. Utredningarnas texter beskriver till mångt och mycket flickorna som handlande subjekt, vilka är ansvariga för sina egna tillkortakommanden. Pojkarna beskrivs betydligt fler gånger som passiva och ”drabbade” av olika omständigheter. I texterna skildras flickorna även i känslomässiga eller psykiatriska termer (a.a).

Cirkeldeltagarna i Claezons studie överraskades av hur sexualitet beskrivs på olika sätt beroende på om ungdomen är flicka eller pojke. Texterna framställer flickorna som eget ansvariga för sina sexuella handlingar. I de utredningar som har granskats finns skriftliga beskrivningar om flickor som ”låter sig utnyttjas”. I utredningarna beskrivs flickorna många gånger som lättleda, manipulerande och beräknande. Claezon menar att texterna ger uttryck för en slags balansgång mellan att flickorna är lättpåverkade barn och ansvarstagande vuxna kvinnor. Det går inte att hitta någon liknande beskrivning av pojkarna i de texter som förekommer. Texterna framställer pojkarna som ungdomar vilka socialarbetaren och samhället ska ha ett visst överseende med. Pojkarnas sexualitet är aldrig aktuellt i utredningarna. Om flickorna har ett ”onormalt” fritidsintresse som till exempel bilar och motorer så misstänkliggörs de i utredningarna (a.a).

Gemensamma drag i Claezons studie är att samtliga sociala verksamheter fortfarande gör stora skillnader i bemötandet av flickor respektive pojkar. Flickorna bedöms på en psykisk nivå, till skillnad från pojkarna. Detta medför att deras problem betraktas som allvarligare. Enligt Claezon är projektets viktigaste slutsats att det behöver utvecklas ett bättre och mer nyanserat genustänkande i det sociala arbetet med barn och ungdomar (a.a).

Claezon skriver;

Det är tydligt att sociala konstruktioner där flickor och pojkar identifieras och bedöms utifrån könsbestämda normer och moraliska föreställningar om kön, fortfarande är vedertaget i det sociala arbete som projektet granskat. De könsbundna föreställningarna är seglivade och inverkar på det sociala arbetets praktik – där flickor och pojkar bedöms och behandlas utifrån kön och inte utifrån sina villkor och egenskaper (2008: 67).

2.4 SAMMANFATTNING AV TIDIGARE FORSKNING

I sammanfattning av tidigare forskning väljer vi att belysa viktiga begrepp för denna studie. Zosuls m.fl. (2011) lyfter i sin forskning fram begreppet *genussocialisering*. Forskarna vill genom detta begrepp öka förståelsen för de grundläggande processer som ligger bakom den överföring som individen gör på barn genom könsrollsattityder och strukturer. Syftet med vår

studie är bland annat att undersöka om och i så fall hur könsroller kommer till uttryck i informationsträffarna. Den första frågeställningen rör just huruvida ungdomsmottagningspersonalen är delaktig i genussocialisationen genom att tala till eller bemöta pojkar och flickor på olika sätt. Det resultat som redovisas i Zosuls m.fl. studie belyser det feministiska perspektivet av *kön* och *genus* som kom på 1960-70 talet och som har haft en avgörande roll kring utvecklingen av genusforskning och *könsidentiteten*. Denna kunskap har öppnat upp ett sätt att tänka kring hur individen konstrueras av faktorer som miljön och aktörer (a.a). Begreppen kön och genus genomsyrar hela vår studie och vi vill med hjälp av dessa begrepp förklara hur kön till mångt och mycket konstrueras socialt. Studien beskriver hur människan gör kön dels genom att tala om något, till exempel gällande "kvinnliga" och "manliga" attribut men även genom att personal talar olika till respektive kön. Einarssons (2003) avhandling lyfter fram hur kön konstrueras i skolan, via lärarnas språk till eleverna. Denna avhandling är av betydelse för vår studie då den utgår från en diskursanalys och då vi avser att undersöka hur det talas om något. Einarsson har tittat på språket men i en annan social verksamhet. Laanemets och Kristiansens (2008) forskningsresultat visar att ungdomar bemöts olika utifrån personalens *könsstereotypa* uppfattningar. Hilde och Claezon (2005) skriver att ungdomarna tillskrivs vissa egenskaper, en viss *sexualitet* och får en *identitet* utifrån personalens föreställningar. De menar att personalens förhållningssätt vilar på *stereotypa kategoriseringar*. I Claezons (2008) analys har texter från olika utredningar använts för att hitta olika aspekter av hur *den sociala konstruktionen* av kön går till i olika verksamheter. I de texter som hon redovisar beskrivs ungdomarna utifrån stereotypa könsuppfattningar. Gemensamma drag i Claezons studie är att sociala verksamheter fortfarande gör stor skillnad i bemötandet av pojkar och flickor. Ovan nämnda forskningsrapporter är av intresse för denna studie då de alla nämner vilka könsspecifika förväntningar som personal i olika sociala verksamheter har på barn och unga. Studiens syfte går ut på att undersöka om ungdomarna uppfattar att ungdomsmottagningspersonalen har könsspecifika förväntningar på dem.

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Studiens syfte är att undersöka om och i så fall hur könsroller konstrueras i ett skolklassbesök på en specifik ungdomsmottagnings informationsträffar. Frågeställningarna tar fasta på om det finns någon skillnad i hur mottagningens personal bemöter flickor och pojkar utifrån deras kön. Fokus ligger även på om dessa ungdomar upplever att personalen har könsspecifika förväntningar på dem samt ungdomarnas uppfattning om vilka konsekvenser som dessa eventuella förväntningar medför. Utifrån detta tar studien avstamp i *socialkonstruktionistisk teori* eftersom den belyser hur social konstruktion av bland annat könsroller går till samtidigt som teorins fokus ligger på språket, vilket observationerna avser att undersöka.

3.1 SOCIALKONSTRUKTIONISTISK TEORI

En social konstruktion är en gemensam uppfattning vilken skapar mönster och strukturer. Det som uppfattas som ”manligt” och ”kvinnt” är ofta socialt konstruerat (Forsell, 2012). Socialkonstruktionistisk teori ägnar sig åt det ömsesidiga förhållandet mellan individ och samhälle, och åt språket som det centrala i denna process. Människans verklighetsförståelse är språklig och har utvecklats inom en kultur i social interaktion med andra – den uppfattning som individen har om verkligheten är socialt konstruerad. Därför kan verkligheten inte betraktas som objektiv. Socialkonstruktionismen börjar med ett radikalt tvivel rörande allt som individen tar för givet, både i vardagslivet och inom vetenskapen. I och med detta fungerar socialkonstruktionistisk teori många gånger som en social kritik (Aasebø & Melhuus, 2007).

3.1.1 Diskurs

Det finns många olika sätt att definiera vad en diskurs är och begreppet är inte helt entydigt (Winther Jørgensen & Philips, 2000). I denna studie väljer vi att definiera diskurs som *ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller utsnitt av världen)* (Winther Jørgensen & Philips, 2000:7). Det talas om medicinsk diskurs, politisk diskurs eller könsdiskurs. Vi kommer att beskriva diskursbegreppet utifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv. Den socialkonstruktionistiska teorin utgår från att människan inte har någon sann kunskap om verkligheten utan individens verklighetsförståelse är språkligt konstruerad (a.a). I studien kommer begreppet diskurs att användas för att belysa hur könsroller konstrueras genom språk och bemötande. Uppfattningar som människan har omdefinieras hela tiden. De begrepp som används idag betraktas som sanna och objektiva men kan ses på ett helt annat sätt om femtio år (Forsell, 2012).

Diskurser utgör en maktfaktor genom sin *definitions*makt (Aasebø & Melhuus, 2007). De definierar hur fenomen i individens närhet ska betraktas och styr hur hen betraktar sig själv genom begrepp som hen tar för givet. Diskursbegreppet används för att hänvisa till hur individen i sin tid och i sitt samhälle tänker på eller talar om ett visst tema som förenas av gemensamma antaganden (Giddens & Griffiths, 2007). Poängen är att diskursen alltid är föränderlig men samtidigt finns en strävan i att betrakta denna som objektiv och sann. Att betrakta något som diskursivt är att undersöka hur det pratas och diskuteras om något (Forsell, 2012).

Diskursbegreppet är ett viktigt begrepp inom socialkonstruktionistisk teori då det rör de betydelser som realiteterna har fått genom språket. Många av diskurserna blir självklarheter, individen uppfattar dessa som något naturligt, som när könsskillnader får status som något objektivt och givet. Pojkar är si, och flickor så, en ”sanning” som inte reflekteras över (Aasebø & Melhuus, 2007). Genom diskurserna skapas kategoriseringar där vissa sätt att vara görs till normala, medan andra sätt att uppträda betraktas som onormala. När betydelser ingår i ett större meningssystem blir detta avgörande för vad individen tänker, säger, önskar och gör (Sjöberg, 2013).

När det gäller könsdiskurser innebär det att de historiskt och kulturellt producerade föreställningarna, traditionerna, kunskaperna och sätten att betrakta kön utesluter eller står i vägen för alternativa sätt att betrakta kön. Socialkonstruktionistisk teori lägger mer vikt vid diskurser än vid handlingar. Samtidigt betraktas en person inte enbart som en produkt av diskurserna utan diskurserna "utspelas" i ett socialt samspel. Även begreppet *identitet* är enligt socialkonstruktionistisk teori inte något bestämt i en individ utan något som exempelvis produceras i interaktion med andra. Socialkonstruktionistisk teori betraktar individer som handlande subjekt som skapar sig själva genom situationer och positioner. *Positionering* innebär att det finns ett ömsesidigt förhållande mellan kulturella diskurser och individens personliga användning av dem. Individen betraktas inte som en produkt av diskurserna utan som en *diskursbrukare* (Aasebø & Melhuus, 2007). Diskursanalysens kritiker ställer sig undrande till hur det kan vara berättigat att lägga tid och pengar på den sortens forskning när allt ändå är konstruktioner (Sjöberg, 2013).

3.1.2 Genus- det socialt skapade könet

Genusbegreppet vill bringa förståelse för hur individer formas och formar sig till "man" och "kvinna" (Hirdman, 2001). Begreppet beskriver de socialt konstruerade uppfattningar om "manligt" och "kvinnligt", vilket inte behöver handla om en direkt följd av individens biologiska kön (Giddens & Griffiths, 2007). Simone de Beauvoir (2002) skriver i sin bok *Det andra könet* att *man föds inte till kvinna, man blir det*. Exempel på socialt konstruerade uppfattningar är att pojkar är starka, rationella och tekniska medan flickor är mjuka, känsliga och omvårdande. Individer har ett behov av att kategorisera och skapa bland annat könsroller för att få kontroll över tillvaron (Forsell, 2012).

Genussocialisationen beskriver inläringen av könsroller via socialiseringsagenter, vilka kan beskrivas som viktiga vuxna i barnets och ungdomens liv. Det kan röra sig om föräldrar, släktingar, kompisar, tränare, lärare eller annan personal. Via kontakt med olika socialiseringsagenter lär sig barn och ungdomar successivt de sociala normer och förväntningar som tycks stämma överens med deras eget kön. Exempelvis att en flicka i en större samling "bör" sitta tyst och vänta på att få ordet medan en pojke har möjlighet att säga svaret rätt ut och ändå få positiv respons på detta (Giddens & Griffiths, 2007).

Utifrån genusocialisationen är orättvisor mellan män och kvinnor en följd av att de socialiseras in i skilda roller. Funktionalister anammar teorier om könsrollsocialisationen och menar att pojkar och flickor lär sig hur de ska uppträda i sina könsroller, i sin "manliga" respektive "kvinnliga" identitet. De får vägledning genom positiva och negativa sanktioner, vilka består av sociala krafter som belönar eller bestraffar olika typer av beteenden. En positiv sanktion till en liten pojke som trillat skulle kunna vara; *Vilken duktig pojke som inte gråter*. En "negativ" sanktion till honom i samma situation skulle kunna vara; *Upp och hoppa, det där var väl inte så farligt?!*. Dessa positiva och negativa förstärkningar vägleder pojkar och flickor till att följa de förväntade könsrollerna för att inte betraktas som avvikare (Giddens & Griffiths, 2007). Genom dessa sanktioner lär sig den lilla pojken att vara stark och teknisk och aktar sig samtidigt för att bli alltför omhändertagen.

Inläringen av genusroller är med all sannolikhet omedveten och tar sin början redan innan barnen kallar sig för pojke eller flicka (Forsell, 2012). Konstruktionen av kön tar sig även en rad andra uttryck. Attribut förstärker skillnaden mellan "manliga" och "kvinnliga" egenskaper, pojkarnas tröjor har tuffa motiv medan flickornas har milda, romantiska och deras respektive val ger positiva verbala sanktioner. Även barnlitteraturen är med och konstruerar kön. Flickor har av tradition framställts som passiva och söta. Pojkar förekommer betydligt oftare i böcker och ägnar sig åt äventyrsinriktade handlingar, mestadels utomhus. De

beskrivs som starka, aktiva och oberoende. På detta sätt är det svårt för en förälder att uppfostra sitt barn könsneutralt. Under uppväxten påverkas individer på alla samhällsliga arenor, en av dessa är Ungdomsmottagningen (Giddens & Griffiths, 2007).

På 1970-talet gjordes en tydlig uppdelning mellan begreppen kön och genus inom den feministiska teoriutvecklingen (Mattsson, 2010). Kön står för biologiska och anatomiska skillnader mellan män och kvinnor. Genus står för psykologiska, sociala och kulturella skillnader. Genusbegreppet är relaterat till socialt konstruerade uppfattningar om vad som är ”manligt” och ”kvinnligt”. Hur en individ handlar och reagerar kan inte enbart betraktas som en direkt följd av dennes biologiska kön. Flera olikheter mellan män och kvinnor har inte något biologiskt ursprung (Giddens, 2007). På senare år har socialkonstruktionismen kommit att betrakta både kön och genus som socialt skapade produkter. Utöver den sociala könsrollen så utsätts även den mänskliga kroppen för sociala krafter som förändrar och formar den på flera olika sätt. En individ kan välja att konstruera sin kropp genom träning, bantning, piercing, frisyrr och plastikoperationer för att betona sin ”kvinnliga” eller ”manliga” identitet. Det finns kritik mot detta socialkonstruktionistiska sätt att se på kön och genus. Dess motståndare menar att det inte går att bortse från biologiska faktorer då beteendemönster hos människor granskas. De anser att det råder komplexa samband mellan biologi och social konstruktion (a.a).

3.2 SAMMANFATTNING AV TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Även i denna sammanfattning av teoretiska utgångspunkter väljer vi att lyfta fram viktiga begrepp för studien. Studien kommer att utgå från ett *socialkonstruktionistiskt perspektiv* då den ägnar sig åt det ömsesidiga förhållande mellan individ och samhälle och åt språket som det centrala i denna process. En *social konstruktion* är en gemensam uppfattning vilken skapar mönster och strukturer. Det som uppfattas som ”manligt” och ”kvinnligt” är ofta socialt konstruerat (Forsell, 2012). I studien lyfts diskursbegreppet fram. Vi väljer att definiera diskurs som *ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller utsnitt av världen)* (Winther Jørgensen & Philipps, 2000:7). Begreppet beskriver hur kön konstrueras via språk och bemötande och utgör en maktfaktor genom sin *definitions*makt. Diskurserna definierar hur ett fenomen i människans närhet ska betraktas och styr hur individen betraktar sig själv genom begrepp som hen tar för givet. En individ är inte enbart en produkt av diskurserna utan diskurserna ”utspelas” i ett socialt samspel. Begreppet *identitet* är enligt socialkonstruktionistisk teori inte något bestämt i en individ utan något som produceras i interaktion med andra. *Positionering* är ett begrepp som innebär att det finns ett ömsesidigt förhållande mellan kulturella diskurser och individens personliga användning av dem (Aasebø & Melhuus, 2007). *Genusbegreppet* vill bringa förståelse för hur individer formas och formar sig till ”man” och ”kvinna” (Hirdman, 2001). *Genussocialisationen* beskriver inläringen av könsroller via *socialiseringsagenter*, vilka kan beskrivas som viktiga vuxna i barnens liv. Via kontakt med dessa lär sig barn och ungdomar successivt de sociala normer och förväntningar som tycks stämma överens med deras eget kön. Det finns en skillnad mellan sociologiskt perspektiv och socialkonstruktionistiskt perspektiv när det gäller synen på genus (Giddens & Griffiths, 2007).

3.3 CENTRALA BEGREPP

Diskurs: *ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller utsnitt av världen)* (Winther Jørgensen & Philipps, 2000:7). Begreppet används för att hänvisa till hur individer i sin tid och i sitt samhälle tänker på eller talar om ett visst tema som förenas av gemensamma antaganden (Giddens & Griffiths, 2007).

Definitionsmakt: diskurser utgör en maktfaktor genom sin definitionsmakt (Aasebø & Melhuus, 2007). Diskurser definierar hur fenomen i individers närhet ska betraktas och styr hur individen betraktar sig själv genom begrepp som hen tar för givet (Giddens & Griffiths, 2007).

Genus: begrepp inom samhällsvetenskaplig och humanistisk teoribildning och forskning. Begreppet används för att förstå och urskilja de idéer, föreställningar och handlingar som tillsammans är med och formar individers sociala kön (Nationalencyklopedin, 2014).

Genussocialisation: genussocialisationen beskriver inläringen av könsroller (Giddens & Griffiths, 2007).

Socialiseringsagent: viktiga vuxna i barnets och ungdomens liv, exempelvis föräldrar, släktingar, kompisar, tränare, lärare eller annan personal. Via kontakt med olika socialiseringsagenter som lär sig barn och ungdomar successivt de sociala normer och förväntningar som tycks stämma överens med sitt eget kön (a.a).

Positionering: begrepp inom socialkonstruktionistisk teori och innebär att det finns ett ömsesidigt förhållande mellan kulturella diskurser och individens personliga användning av dem. Individen betraktas inte som en produkt av diskurserna utan som en *diskusbrukare* (Aasebø & Melhuus, 2007).

Sexualitet: begrepp som omfattar mer än samlag. Det är ett finstämt samspel med kroppens biologi och de erfarenheter som individen erhållit genom uppfostran och social påverkan. Sexualitetens uttryck har en stark kulturell prägning. Sexualitetens tillåtna uttryck har tämjts och dirigerats på olika sätt (Psykologguiden, 2014).

Socialkonstruktionistisk teori: denna teori ägnar sig åt det ömsesidiga förhållandet mellan individ och samhälle, och åt språket som det centrala i denna process (Aasebø & Melhuus, 2007).

Stereotyp: begrepp inom socialpsykologin. Begreppet avser en förenklad, ofta allmän föreställning om utmärkande egenskaper hos alla individer som tillhör en viss grupp, exempelvis kön eller sexualitet (Nationalencyklopedin, 2014).

Identitet: den självbild som en individ har. En medvetenhet om sig själv som en unik individ. Identitet består i första hand av medvetenhet om sitt jag, det vill säga upplevelsen att vara levande (a.a).

Kategorisering: begreppet avser en grundläggande mekanism hos människor. Om företeelser förekommer bland vissa individer innebär det att andra individer tar fasta på vissa av deras egenskaper och bedömer att de är lika. Genom att bara vissa egenskaper tas i beaktande, uppmärksammas inte de egenskaper som faktiskt skiljer sig åt (Edling & Liljeros, 2010).

4. METOD OCH TILLVÄGÅNGSSÄTT

4.1 METOD

Då denna studie rör interaktionen mellan personal och ungdomar utifrån ett genusperspektiv har vi valt en kvalitativ ansats eftersom avsikten är att belysa interaktion och uppfattningar på ett mer djupgående sätt (Larsson, 2005).

Vi har valt två metoder för datainsamling, observationer och intervjuer. Observationerna utfördes för att kunna besvara studiens första frågeställning huruvida det framträder genusskillnader i personalens sätt bemöta ungdomarna under informationsträffen. Observationerna utfördes i grupp och tog fasta på språk och bemötande mellan ungdomsmottagningspersonal och ungdomar (Watt Boolsen, 2007). Genom denna metod fick vi ett "inifrånperspektiv" då vi befann oss direkt i situationen och kunde se interaktionen mellan personal och ungdomar. Detta "inifrånperspektiv" är ett kännetecken för den kvalitativa ansatsen och nödvändigt för att besvara studiens frågeställning (Korp & Risenfors, 2013). Observationerna synliggjorde interaktionsmönster som hade varit svårt för ungdomarna att vara medvetna om och återberätta i en intervju. Enligt oss är detta en bra metod för att se hur könsroller påverkar individen. Historiskt och kulturellt producerade föreställningar står i vägen för alternativa sätt att betrakta kön (Aasebø & Melhuus, 2007).

För att besvara studiens andra och tredje frågeställning utfördes semistrukturerade intervjuer. Utifrån dessa frågeställningar ville vi ta reda på om ungdomarna upplevde att personalen hade könsspecifika förväntningar på dem och vilka konsekvenser som ungdomarna uppfattade att dessa eventuella förväntningar medför. Vår avsikt var att få ungdomarnas egen beskrivning av detta vilket inte hade varit möjligt genom att enbart observera. Den kvalitativa ansatsen fokuserar på hur individen uppfattar och tolkar sin sociala verklighet (Bryman, 2011). Information som inhämtades på ovanstående sätt kallas "mjuk" data, vilket är utmärkande för en kvalitativ ansats (Watt Boolsen, 2007).

Vad gäller avgränsningen i våra observationer och intervjuer, ligger koncentrationen kring begrepp som är kopplat till själva könsdiskursen. Även om den kvalitativa metoden innebär att individer studeras utifrån ett helhetsperspektiv är det av betydelse att begränsa sig och fokusera på vissa teman (Larsson, 2005).

Denna studie har främst utgått från ett deduktivt förhållningssätt. En deduktiv ansats utgår från en allmän regel eller sanning, exempelvis en viss teori, och utifrån denna formulerar forskaren ett påstående och undersöker om detta stämmer. Genom detta arbetssätt kan forskaren undersöka i vilken utsträckning en viss teori håller (Fejes & Thornberg, 2009). I vår studie valde vi att utgå från socialkonstruktivistisk teori. Efter att ha läst in oss på forskning och litteratur valde vi att ha begreppen kön, genus, genussocialisation, socialiseringsagent, diskurs samt identitet i bakhuvudet då observationer och intervjuer genomfördes. Vi hade syfte och frågeställningar klart för oss innan studien påbörjades och den deduktiva ansatsen valdes för att få fram mer relevant data kopplat till studiens syfte.

En fälla när forskaren arbetar utifrån ett deduktivt förhållningssätt är att hen enbart söker data utifrån teorin vilket kan leda till att resultatet blir missvisande och vinklat (Fejes & Thornberg, 2009). Därför hade vi en strävan efter att under observationer och intervjuer vara mottagliga för nya infallsvinklar. Genom att ungdomar och personal berörde vissa områden i sitt samtal lade vi till vissa begrepp. Begrepp som definitionsakt och sexualitet kom till först efter att vi kodat insamlad data. Dock höll vi oss fortfarande inom ramen för den

socialkonstruktionistiska teorin och tidigare forskning. Detta innebär att teorin har varit styrande i analysen.

4.2 FÖRFÖRSTÅELSE

Med begreppet förförståelse menas att forskaren inte uppfattar verkligheten enbart via sina sinnen utan även gör tolkningar av densamma. Förförståelsen påverkas av hens egna värderingar och önsketänkande. Det är viktigt att vara medveten om denna förförståelse. Den kan påverka studien utifrån vilka värderingar och erfarenheter som format forskaren sedan tidigare. Även om hen skulle försöka inta en neutral inställning i studien kan forskningen aldrig bli helt onyanserad (Thurén, 1991). En förförståelse kan ha både fördelar och nackdelar, som forskare bör det finnas en medvetenhet om detta (Einarsson & Hammer Chiriac, 2002).

Vi hade en förförståelse om att vuxna påverkar och formar pojkar och flickor in i respektive könsroll. Innan studiens inledning fanns en tanke om att vuxna talar olika till barn och ungdomar utifrån deras kön. Vår tanke var att samhället i stort gör skillnad på män och kvinnors egenskaper och könen behandlas olika utifrån detta. Denna förförståelse bygger på teoretiska studier men även på egna erfarenheter då vi själva är kvinnor och bemöts på ett visst sätt och även bemöter andra utifrån detta. Studien kan naturligtvis påverkats av detta. En omedveten sökning efter orättvisor som drabbar det kvinnliga könet kan ha skett även om strävan har varit att beskriva en allmän bild. En medvetenhet finns om att intervjuguiden är beaktad i denna förförståelse och utgör grunden för hur det insamlade materialet analyserades och hur resultatet tolkades.

4.3 URVAL

Syftet med studien är att undersöka om och i så fall hur könsroller kommer till uttryck i en specifik ungdomsmottagnings informationsträffar och därför valdes skolklasser som bestod av både pojkar som flickor.

Ungdomarna som har observerats och intervjuats är 15 år fyllda. Anledningen till detta urval var att dessa ungdomar är mitt i puberteten och kan vara lättpåverkade av socialiseringsagenter, då de försöker finna sig själva utifrån sitt kön. Detta medför att genusperspektivet blir aktuellt (Giddens & Griffiths, 2007). Syftet med studien var att undersöka om ungdomarna uppfattade att personalen förmedlade könsspecifika förväntningar och vilka konsekvenser de uppfattade att dessa förväntningar i så fall medför. Vi ansåg att denna åldersgrupp skulle kunna besvara dessa frågeställningar lättare än yngre barn, vilket var ytterligare en anledning till att detta åldersmässiga urval gjordes. Urvalet begränsades till att gälla två skolklasser som besökte en specifik ungdomsmottagning i Västsverige för att få information om de insatser som mottagningen erbjuder. Båda klasserna var från årskurs 9. Den ena skolklassen bestod av 12 ungdomar, varav fyra pojkar och åtta flickor. Den andra skolklassen bestod av 10 ungdomar, varav sex pojkar och fyra flickor.

Vi kunde på förhand inte avgöra hur många observationer som krävdes för att studiens frågeställningar skulle besvaras. Det var omöjligt att veta hur mycket adekvat information som vi skulle samla in per tillfälle. Vi ville därför utföra studien på en verksamhet där det var möjligt för oss att återkomma. Den professionella som gav informationen skulle vara en socialpedagog eller någon med liknande utbildning. Val av ungdomsmottagning styrdes av om det fanns verksamma socialpedagoger eller socialarbetare där. Samtidigt skulle mottagningen hålla någon form av informationsträff i grupp, bestående av individer som passade vår målgrupp. Vid det första observationstillfället observerades ett team bestående av en barnmorska och en kurator. Här hade kuratorn en socionomutbildning. Vid det andra observationstillfället hölls träffen av ett annat team bestående av barnmorska och kurator, där

kuratorn hade en fil.kand. examen i psykologi samt terapeututbildning steg 1 i integrativ inriktning.

Enligt ungdomsmottagningspersonalen bestod deras upptagningsområde av mycket skilda bostadsområden. Ungdomarna i de två skolklasser som vi observerade och intervjuade kom enligt personalen från ett finare villaområde. Vi bedömer att deras svar och beteende kan ha påverkats av detta. Ungdomarnas föräldrar kan vara påverkande till deras sätt att tänka kring kön och genus. Hur människor bor är bland annat relaterat till deras inkomst, utbildningsnivå och etniska tillhörighet. Människor som bor i ett finare område har generellt sett en högre utbildning (Mattsson, 2010). Enligt oss ökar chansen att dessa föräldrar är mer pålästa om genusfrågor. Om föräldrarna har en medvetenhet kring dessa frågor överförs denna kunskap och föreställningar till deras barn (Giddens & Griffiths, 2007). Resultatet hade enligt oss kunnat vara ett annat om intervjuerna hade genomförts med ungdomar från ett annat område där livsförutsättningarna och etnisk bakgrund ser annorlunda ut. Människor som bor i ett förfallet bostadsområde med nedgångna skolor och hög arbetslöshet kan vara utestängda från de möjligheter att förbättra sin livssituation som andra människor i samhället har. Möjligheten till utbildning är många gånger begränsad (a.a). Vi menar att risken finns att dessa föräldrar saknar en genuskunskap och detta innebär att deras barn inte heller har samma möjlighet till att vara pålästa i ämnet.

En annan faktor som vi anser kan ha påverkat ungdomarnas svar rör den förväntansfulla stämning som rådde i båda grupperna i och med besöket på Ungdomsmottagningen. I en ålder av femton år kan det vara spännande och nervöst att få information om sex och samlevnad. Ett medvetet val ur etisk synpunkt var att utföra intervjuerna i grupp. Detta gjorde att vissa ungdomar kom mer till tals än andra. Vi vill hävda att det i årskurs nio är viktigt med grupptillhörighet och att duga inför klasskamraterna. Detta kan ha medverkat till att vissa av ungdomarna överhuvudtaget inte yttrade sig medan andra pratade desto mer.

4.4 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

För att få svar på studiens frågeställningar har medverkan skett vid informationsträffar på en specifik ungdomsmottagning i Västsverige. Observationerna har ägt rum vid de tillfällen då ungdomsmottagningspersonalen har gett information till flickor och pojkar i grupp. Studiens avsikt var att undersöka om det framträdde några skillnader i hur den professionella talade till respektive kön. Under observationerna har löpande fältanteckningar gjorts för att få fram det som skett i rummet samtidigt har citat och tolkningar antecknats. Dessa fältanteckningar är studiens insamlade data (Korp & Risenfors, 2013).

I anslutning till observationerna gjordes semistrukturerade intervjuer med ungdomar i grupp för att få deras uppfattning huruvida ungdomsmottagningspersonalen hade könsspecifika förväntningar på dem.

Intervjuerna har spelats in och skrivits ut. På detta sätt blev ungdomarnas berättelser ytterligare en form av insamlad data. Utifrån en kvalitativ metod har så många observationer och intervjuer genomförts för att frågeställningarna ska ”mättas” (Bryman, 1997). Vi behövde delta på två observationstillfällen samt utföra två gruppintervjuer i anslutning till dessa för att få tillräcklig information.

4.5 LITTERATUR- OCH ARTIKELSÖKNING

Artikelsökningen påbörjades efter en lektion i sökningsteknik med bibliotekarie från Campus Varberg. Artiklarna hittades via Högskolan Västs biblioteks hemsida i databasen *ProQuest* samt skolans egen söktjänst *Primo*. De sökord som har gett resultat i databaserna är socialkonstruktivistisk teori, social konstruktion, kön, genus, diskurs, språk, kommunikation, socialt arbete, ungdomar samt begreppens motsvarighet på engelska. De artiklar som hittades

har genererat information som passar med studiens syfte. De svårigheter som framkom i sökningen var att hitta internationell forskning kring Ungdomsmottagningen då det visade sig att verksamheten som sådan inte finns i så många andra länder. Detta har motiverat oss att utföra denna studie. Sökning av litteratur har skett på Campus Varbergs bibliotek.

4.6 OBSERVATIONSGENOMFÖRANDET

Vår avsikt var att observera vad som sker i informationsträffarna på Ungdomsmottagningen och fånga så naturliga interaktioner som möjligt mellan personal och ungdomar. Därför valdes en icke-deltagande observationsmetod (Bryman, 2002). Om vi som observatörer hade varit deltagande i samtalen skulle risken varit stor att vår medverkan hade påverkat resultatet (Jacobsen, 2002). Vi valde även en öppen observationsmetod där personal och ungdomar var medvetna om att de blev observerade. Ungdomsmottagningspersonalen var även informerad om studiens syfte. Risken fanns att de i och med detta kunde ändra sitt beteende för att göra oss som observatörer nöjda. Detta var vi medvetna om. Vi ville dock undvika de etiska dilemmen som lättare kan uppstå vid en dold observation i och med att forskaren hemlighåller avsikten med sin närvaro (a.a).

När syfte och frågeställningar var färdigarbetade togs mejlkontakt med flera ungdomsmottagningar i Västsverige. I mejlet gjordes en förfrågan huruvida intresse fanns att delta i studien. I ett bifogat informantbrev förklarades studiens syfte. Vissa mottagningar gav oss ett nekande svar direkt, andra svarade inte alls. Några skulle höra av sig på nytt. Denna något negativ respons kom överraskade. Besök gjordes på de mottagningar som var tveksamma till att medverka för att föra ett samtal kring studiens syfte. Andra togs telefonkontakt med. Just sökandet efter mottagningar som varit villiga att ställa upp har varit tidskrävande och tagit energi som gärna hade lagts på andra delar i processen. Till sist fanns ett visat intresse från en mottagning som var villiga att medverka. Deltagandet skedde på två observationstillfällen med två olika ungdomsgrupper. Respektive informationsträff varade i 90 minuter. Vi placerade oss under observationen utanför gruppringen för att avdramatisera vår närvaro så mycket som möjligt. Vi förde båda fältanteckningar och observerade såväl det verbala som det icke- verbala. Ingen av oss kom med inlägg i diskussionen.

4.7 INTERVJUGENOMFÖRANDET

Intervjuerna gjordes i direkt anslutning till observationerna med samma ungdomar då personalen avlägsnat sig. Två intervjuer genomfördes på mottagningen. Intervjuerna skedde i grupp för att ungdomarna inte skulle känna sig utelämnade och kunna ta stöd hos varandra för att upprätthålla en diskussion. En risk som kan finnas med detta upplägg är att de mer tystlåtna hämmas mer än om intervjuerna utförts med en och en. För att inte tappa bort viktig information tog en av oss anteckningar medan den andra ställde frågor. Efter att ha fått klartecken från ungdomarna bandades även samtalet för att viktig information inte skulle förglömmas. En semistrukturerad intervjuteknik användes (se bilaga). Detta innebar att specifika teman berördes men informanterna hade ändå möjlighet att fritt utforma sina svar (Bryman, 2011). Tanken med detta var att öppna upp för en diskussion och inte enbart fokusera på fråga - svar. Intervjuguiden följdes men vi ställde även följdfrågor för att möjliggöra respons på det som ungdomarna pratade om.

4.8 ANALYSFÖRFARANDET

Genom att en diskursanalys har gjorts av insamlad data där fokus legat på begreppen kön och genus kunde olikheter i ungdomsmottagningspersonalens sätt att betrakta kön upptäckas. Diskursanalysen lämpar sig väl då en analys har gjorts av ungdomsmottagningspersonalens och ungdomarnas språkbruk kring kön och genus. Diskursanalysen knyter an till socialkonstruktionismen och hur "verkligheten" konstrueras diskursivt. Genom att använda diskursanalysen som metod kan detta synliggöras (Watt Boolsen, 2007). Diskurser styr hur

individen betraktar sig själv genom begrepp som hen tar för givet (Giddens & Griffiths, 2007). Enligt oss tydliggörs detta bäst genom diskursanalys.

De genomförda intervjuerna med ungdomarna transkriberades ord för ord. Risken är annars att information som verkar oväsentlig till en början förbises (Tholander & Thunqvist Cekatie, 2009). Vid analysen kan detta sedan visa sig vara av värde. Då texterna granskades och kodades gjordes detta hela tiden med begreppen kön och genus i åtanke. I kodningsprocessen lästes fältanteckningar från observationen och den transkriberade texten från de inspelade intervjuerna noggrant igenom. Här splittrades datamaterialet upp och delarna togs ur sitt sammanhang. Datamaterialet sammanställdes i nya sammanhang i förhållande till fastställda kodningskategorier. De kodningar som kategoriserades är *kursiverade* i sammanfattningen av tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter. När vi kategoriserade kodningen eftersöktes ord och meningar som är relaterade till kön – och genusbegreppet eftersom det var relevant för studiens forskningsfrågor. Genom studiens teoretiska begrepp målriktades analysen mot besvarandet av forskningsfrågan.

4.9 ETISKA ÖVERVÄGANDEN

I och med att det är minderåriga deltagare i studien måste det ställas extra höga krav på forskningsetiken. En fråga som ska ställas är huruvida studien kommer att vara ungdomarna till nytta (Erlandsson & Sjöberg, 2013). I detta fall kommer den att vara det då indelningen i könsroller gör att ungdomen som vuxen utestängs från en rad samhällseliga arenor. Det är viktigt att få upp ögonen för vad konstruktionen av könsroller gör med individer för att inte begränsa deras handlingsutrymme.

Vid studier av barn och ungdomar behövs föräldrarnas samtycke om dessa är under 15 år (Korp & Risenfors, 2013). De ungdomarna som observerades gick vårterminen i årskurs 9 och hade alla uppnått en ålder av 15 år, vilket gjorde att samtycket endast behövdes inhämtas från ungdomarna själva. Eftersom studien syftar på att studera interaktionen mellan ungdom och personal togs inte personliga saker upp i frågorna.

Ett medvetet val i studien har varit att observera och intervjua ungdomar. Det hade varit svårt att få yngre barn att förstå genusperspektivet och därmed sin medverkan. Det finns ett tydligt maktförhållande mellan en vuxen forskare och ungdomar som observeras och intervjuas. Detta måste vi vara medvetna om då vi valt att studera ungdomar som målgrupp. Ett etiskt förhållningssätt bör tillämpas genom att tona ner vuxenrollen. Detta för att skapa en balans i mötet. Respekt, lyhördhet och ett genuint intresse måste förmedlas i förhållande till ungdomarna (a.a). Utförandet av observationer och intervjuer har skett i grupp med ungdomarna för att den överordnade vuxenrollen ska tonas ner.

En av de grundläggande etiska riktlinjerna som finns för forskning som involverar människor är att ett samtycke inhämtas. Detta innebär att intervjupersonen har rätt att själv bestämma över sin medverkan under studiens gång och när som helst har rätt att avbryta sitt deltagande (Bryman, 2011). Samtycke har inhämtats från samtliga individer som varit i involverade och på något sätt medverkat i studien. Informationskravet är en annan grundläggande riktlinje för forskning och innebär bland annat att de personer som ställer upp i studien informeras om studiens syfte, att medverkan är frivillig och att de när som helst har rätt att avbryta sitt deltagande (a.a). Hänsyn har tagits till informationskravet genom att personal och ungdomar informerats om syftet med studien och frågeställningarna före vår ankomst. En vecka innan observationer och intervjuer skulle äga rum kontaktades ungdomarnas klasslärare. Hen informerades om syftet med vår närvaro för att sedan vidarebefordra detta till ungdomarna. Det bästa för studien hade varit att inte berätta för personalen om det huvudsakliga syftet utan

bara beskriva studien rent generellt. Detta kändes dock inte etiskt korrekt och därför redovisades studiens syfte. Vår tro är ändå att en verksamhet inte kan förändra sitt förhållningssätt till könsroller över en natt bara för att de blir observerade. I inledningen av informationsträffen presenterade vi oss själva och förklarade avsikten med vår närvaro. Vi bad ungdomarna om tillåtelse att samtala med dem i enrum efter informationsträffen, utan att personal närvarade. Här upplyste vi ungdomarna om att medverkan var frivillig och att de hade möjlighet att avstå eller lämna rummet under samtalets gång. Under båda intervjuerna deltog samtliga och ingen avbröt sin medverkan. Däremot satt några ungdomar i respektive klass helt tysta under intervjuerna. Vi försökte få dem att medverka genom att söka ögonkontakt. Då intervjuerna byggde på frivillig medverkan tvingade vi oss inte på dem utan de hade möjlighet att närvara under tystnad.

Konfidentialitetskravet innebär att all data som kan identifiera personal och ungdomar ska aidentifieras. De har rätt att vara anonyma och tilldelades därför figurerade namn. Det ska vara omöjligt för utomstående att komma åt material som ännu inte aidentifierats (a.a). I studien har Ungdomsmottagningen och ungdomarna försäkrats om att personuppgifter eller ort där verksamheten bedrivs inte kommer att röjas.

Nyttjandekravet innebär att det material som forskaren samlar in inte får läsas av utomstående. Materialet får inte användas eller lånas ut för andra icke vetenskapliga syften. Med hänsyn till detta krav förvarades det material som framkom under observationen och intervjuerna på ett oåtkomligt ställe och namn och annat som kunde spåras till deltagare i studien aidentifierades. Vi har valt att aidentifiera personalen i studien genom att använda ordet hen. Alla texter och inspelningar som har gjorts under observationer och intervjuer kommer att förstöras efter studiens publicering (a.a).

Under studiens gång har hela tiden etiska överväganden gjorts, vad som är etiskt försvarbart och inte. Vid intervjuerna öppnade sig vissa ungdomar och anförtrorde oss om saker som visserligen hade varit intressant att ta med utifrån studiens syfte, men som hade kunnat röja personers identiteter. Detta gjorde att vi valde att radera denna information i analys - och resultatdelen.

4.10 STUDIENS TILLFÖRLITLIGHET

Validitet är värdet av information som samlas in. Validiteten bedöms efter om den insamlade informationen leder till att studiens syfte besvaras (Kylén, 2004). Det var svårt att samla in information för att besvara vår frågeställning rörande vilka könsspecifika förväntningar som ungdomarna upplevde att personalen hade på dem. Trots att vi kunde observera genuskillnader i personalens bemötande så upplevde ungdomarna knappt några könsspecifika förväntningar. En förklaring till detta kan vara att ungdomarna inte alltid är medvetna om vilken makt som könsdiskursen har och hur detta påverkar dem. Denna styr hur ungdomarna betraktar sig själva genom begrepp som de tar för givet (Giddens & Griffiths, 2007). Det faktum att vissa av ungdomarna hade föga kunskap om genus och kön sedan tidigare påverkade även deras förmåga att besvara frågor kring könsspecifika förväntningar. Detta kan ha påverkat studiens validitet. Det kan även finnas en önskan om att få könsspecifika förväntningar på sig som tonåring.

För att stärka validiteten är intervjuguiden i studien formulerad så att den har en tydlig koppling till det primära syftet. Syftet var att bland annat att undersöka om ungdomarna uppfattar att Ungdomsmottagningen förmedlar könsspecifika förväntningar. Frågan i intervjuguiden kunde se ut på följande sätt: *Upplevde ni att ungdomsmottagningen har förväntningar på er som tjejer respektive killar? I så fall vilka?*(Hela intervjuguiden, se bilaga).

Reliabilitet rör forskningsresultatets konsistens och anger hur pass sanna uppgifterna är. Detta innebär att frågorna ska vara lätta att besvara. När det kommer till reliabiliteten i studien av Ungdomsmottagningen används samma intervjuformulär vid samtliga intervjutillfällen för att intervjuerna ska vara så likartade som möjligt (Kvale, 1997). Något som är viktigt att poängtera är att det kan vara svårt att uppnå reliabilitet vid en kvalitativ genomförd studie (Kvale & Brinkmann, 2009).

Kvale (1997) poängterar att reliabiliteten bör ses utifrån varje specifik observation - och intervjusituation. Ungdomarnas svar på frågor som rör känslor och upplevelser kan påverkas utifrån olika sinnestillstånd. Det rådde en förväntansfull stämning i ungdomsgrupperna i och med besöket på ungdomsmottagningen. I en ålder av femton år kan det vara spännande och nervöst att få information om sex och samlevnad. Reliabiliteten kan även ha påverkats av att intervjuerna utfördes i grupp. Svaren kan ha tappat sin tillförlitlighet då ungdomarna kan ha påverkats av grupptryck. I årskurs nio är det många gånger viktigt med grupptillhörighet och att duga inför klasskamraterna. Detta kan ha medverkat till att vissa av ungdomarna överhuvudtaget inte yttrade sig medan andra pratade desto mer (a.a).

Viktigt att nämna är att kvalitativa forskningen har fokus på den individuella upplevelsen. I studien finns det för få ungdomar att intervjua för att resultaten ska kunna vara överförbara. Det blir svårt att överföra det empiriska materialet till andra undersökningspersoner och situationer (Kvale & Brinkmann, 2009).

5. RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel kommer vi att redogöra för studiens resultat och analys.

5.1 DEN FÖRSTA OBSERVATIONEN

5.1.1 Genomförandet

På den första informationsträffen som observerades deltog en barnmorska, en kurator samt en barnmorskestudent. Ungdomarna var 12 stycken, fyra pojkar och åtta flickor.

Ungdomsmottagningspersonalen inledde med att informera om upplägget av träffen och de övningar som ingick. I öppningsövningen gällde det för ungdomarna att koppla bilder som var utplacerade på golvet till vilken hjälp de kan tänkas få av ungdomsmottagningen. Ungdomarna ansåg att mottagningen kunde vara behjälplig vid frågor som rör graviditet, preventivmedel, sexualitet, ätstörningar, mobbning, misshandel och sorg. I nästkommande moment utfördes ett så kallat "sex-quiz" där ungdomarna delades in i olika lag. Två utav lagen bestod av en pojke och tre flickor medan ett lag bestod av två pojkar och två flickor. Övningen gick ut på att personalen ställde sant - och falsktfrågor om sex och samlevnad. Här skulle ungdomarna hålla upp det påstående som de ansåg var rätt. I den sista övningen gjordes "Heta stolen" där personalen läste upp påståenden. När ungdomarna höll med om det aktuella påståendet skulle de flytta sig från en stol till en annan.

5.1.2 Kuratorns könsneutrala förhållningssätt ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv

I diskussionerna observerades det att personalen och framför allt kuratorn hade en neutral inställning gentemot ungdomarna oavsett könstillhörighet. Hen gjorde ingen skillnad eller lade mer ansvar på något kön. När graviditet diskuterades riktade sig kuratorn inte enbart till flickorna, utan poängterade ansvaret att skydda sig för båda könen. Vid diskussionen om ätstörningar, behöll kuratorn en neutral inställning och riktade sig till båda könen när hen talade kring denna problematik:

Det var en bra tanke där med ätstörning och ja det är en del som kommer hit med den sortens problematik. Det är både tjejer och killar som får hjälp via samtal.

Utifrån dessa första moment kunde det observeras att kuratorn arbetade utifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv på kön. Giddens och Griffiths (2007) menar att uppfattningen om att flickor är mer ansvarsfulla än pojkar har kommit till genom social konstruktion.

När personalen tillkännagav rätt svar på "sex-quizet" riktade de sig till båda könen oavsett vad frågan berörde. Ett exempel på detta var när de informerade om "dagen-efter-piller", det vill säga ett piller som tas efter oskyddat samlag för att minska risken för graviditet. Personalen förespråkade att båda parterna bör komma till mottagningen trots att det endast är flickan som tar pillret. Laanemets och Kristiansen (2008) kunde i sin studie se att SiS-personalen jobbade mer intensivt och mer dynamiskt med flickorna. Detta var ingenting som observerades vid första informationsträffen, tvärtom var personalen tydlig med att ge samma respons till ungdomarna oavsett kön.

5.1.3 Socialiseringsagenter och dess betydelse

Det kuratorn gjorde vid varje diskussion var att förklara hur samhällsnormen kring respektive fråga ser ut. När ett påstående kom upp om att en pojke är si och en flicka är så valde hen att förklara bakgrunden till detta. Kopplingen till Giddens och Griffiths (2007) är här påfallande. Författarna förklarar hur barn och ungdomar socialiseras in i könsroller genom positiva och negativa sanktioner från de vuxna socialiseringsagenterna. Barnet eller ungdomen belönas eller bestraffas för vissa typer av beteenden. Dessa positiva och negativa förstärkningar

vägleder pojkar och flickor att följa de förväntade könsrollerna för att inte betraktas som avvikare. Även Zosuls m.fl. (2011) poängterar vikten av genussocialiseringen som skapas via relationer till vuxna, andra individer och sociala institutioner. Ungdomsmottagningspersonalen gjorde liknelser utifrån detta. Kurator använde ett exempel från badstranden;

Där ramlar den lilla killen i sanden och brister ut i gråt. Direkt möts han av föräldrarnas ord om att 'det där var väl inte så farligt, upp och hoppa igen, coola killen'. En stund senare ramlar den lilla flickan på samma sätt. Hon får ett helt annat bemötande. Hon tas upp i förälderns knä, där hon tröstas och tårar torkas. 'Stackars lilla flicka'. Redan här lär man pojkarna att de ska vara tuffa och klara sig själva medan flickan är skör och bör tas hand om.

Genom detta uttalande visade kuratorn att hen hade god kunskap om socialiseringsagenterna och dess betydelse. Hen kunde även förmedla detta till ungdomarna på ett tydligt och målade sätt.

5.1.4 Sexualitet och genus

Barnmorskan beskrev även hur barnets sexualitet och förhållningsramar kring denna växer fram i unga år;

På samma strand sitter en liten pojke och drar sig i snoppen. Detta får han inga tillsägningar för utan folk runtomkring tycker att det är lite gulligt. När den lilla flickan på liknande sätt undersöker sitt könsorgan får hon direkt tillsägningar om att låta bli. Detta uppfattas inte alls som lika gulligt. Redan här lär sig den lilla flickan att hennes sexualitet är skamlig och bör hållas tillbaka.

Genom detta exempel informerade barnmorskan på ett bra sätt att flickor och pojkars sexualitet bemöts på olika sätt. Ungdomsmottagningspersonalen i den första informationsträffen nämnde båda könsens sexualitet i lika stor utsträckning. Då en kondom demonstrerades och personalen pratade om njutning kring användandet av denna uppmanade de såväl flickor som pojkar att gå hem och "lyxrunka" med kondom. När personalen förespråkade onani uppmanades flickorna att våga undersöka sina könsorgan. Utifrån citatet ovan blir det mer legitimt för pojkar att i tidig ålder att utforska sig själva och personalen menade då att flickor måste uppmanas till detta i större utsträckning.

5.1.5 Personalens stereotypa uppfattningar och dess definitionsmakt

När "Heta stolen" genomfördes var barnmorskan delaktig i denna övning. Den första frågan som ställdes var huruvida det ser värre ut när flickor är fulla än när pojkar är det. Ingen utav ungdomarna reste sig medan barnmorskan bytte stol. På frågan från kuratorn hur hen tänkte kring detta svarade barnmorskan:

Jag tycker det ser värre ut när en tjej är full. Det ser så illa ut. Jag reagerar mer, sen kan man också bli orolig för henne.

Här hade barnmorskan en föreställning kring vilket uppträdande som passar en flicka och inte. Detta kan kopplas till Hilte och Claezons (2005) studie där de hävdar att ungdomarna kategoriseras och tillskrivs vissa egenskaper samt identifieras utifrån institutionspersonalens föreställningar kring genus. Konsekvensen av detta blir att skillnaden mellan pojkar och flickor förstärks genom att personalen tillskriver ungdomarna olika sorters emotioner och förmågor på kön, hur hen ska bete sig som pojke och flicka. Claezon (2008) hävdar i sin tur att kön konstrueras i olika sociala verksamheter, vilket bidrar till att könsskillnader skapas och återskapas.

Forsell (2012) använder begreppet diskurs för att belysa hur könsroller konstrueras genom språket. Utifrån Aasebø och Melhuus (2007) teori bidrar barnmorskans uttalande till en könsdiskurs vilken förmedlar att flickor bör vara mer restriktiva med alkohol än pojkar, vilket kan bli en "sanning" för ungdomarna som de inte reflekterar över. Barnmorskan hade i denna situation en definitionsmyndighet genom att hen utifrån en auktoritär position talade utifrån en viss könsdiskurs. Denna definierar hur fenomenen i ungdomarnas närhet ska betraktas och styr hur de kan komma att betrakta sig själva genom begrepp som de tar för givet (Giddens & Griffiths, 2007).

5.2 DEN ANDRA OBSERVATIONEN

5.2.1 Genomförandet

På Ungdomsmottagningens andra informationsträff gavs informationen från en annan kurator och barnmorska. Det var tio ungdomarna som deltog, sex pojkar och fyra flickor. Barnmorskan och kuratorn informerade först om vad mötet gick ut på. De förmedlade att Ungdomsmottagningen tror på att kropp och själ hör ihop och att individer är mer lika än olika. Med koppling till detta beskrev personalen sina olika professioner. Barnmorskan deklarerade att hen stod för det biologiska och kroppsliga kunnandet medan kuratorn stod för själens välbefinnande.

Momenten som sedan följde var desamma som i den första observationen. Ett moment som däremot inte fanns med i den första informationsträffen handlade om att ungdomarna skulle lägga ut inplastade stencilar med påståenden på golvet, i de steg som de trodde att en kondom används. Innan personalen delade ut stencilerna informerade de ungdomarna om kondomer och "dagen-efter-piller". Efter att stencilerna lagts på plats av ungdomarna diskuterades ordningen på dessa.

5.2.2 Kuratorns bemötande av stereotypa uppfattningar

I det första momentet, där ungdomarna skulle plocka upp bilder och prata kring dessa, lyfte en pojke fram sömnproblem som ämne. Han bekräftades av kuratorn på följande sätt,

Jättebra tanke där kring sömnproblem och oavsett om vi är tjej eller kille kan vi ha svårt att somna, vilket kan bero på olika saker, till exempel att man kan vara stressad över något som man ligger och tänker på.

Här bekräftade kuratorn pojken när han uttryckte en oro över sömnproblem. Här gick hen emot den stereotypa synen som inte tillåter pojkar att visa känslor som oro, osäkerhet, vara ledsna eller "små". Flickor har större möjlighet att uttrycka dessa känslor (Giddens & Griffiths, 2007). Kuratorns bemötande i denna situation gick emot det som Laanemets och Kristiansen (2008) påvisar i sin studie där de hävdar att personalen på SiS-institution inte tillåter pojkar att visa känslor i samma utsträckning som flickorna.

En pojke tog upp en bild som han förknippade med fysiskt våld och han hade då en tanke om att den utsatta kan få samtals hjälp på Ungdomsmottagningen. Kuratorn betonade då att både flickor och pojkar tar till fysiskt våld. Hen poängterade att den allmänna uppfattningen om att det bara är pojkar som är våldsamma och utåtagerande inte stämmer.

En flicka tog upp en bild på mat och kopplade detta till ätstörningar och hade en tanke om att Ungdomsmottagningen kunde hjälpa ungdomar om de har problem kring detta. Hennes tankar bekräftades av kuratorn som förklarade att den aktuella mottagningen har en hel del flickor och pojkar med ätstörningsproblematik. Hen förklarade att maten kan vara ett sätt att få kontroll över känslor när individen inte mår bra. Giddens och Griffiths (2007) lyfter fram att flickor har av tradition framställts som passiva och söta medan pojkarna beskrivs som starka

och oberoende. På liknande sätt lyfter Hilde og Claezon (2005) fram att flickor och pojkar tillskrivs och identifieras via föreställningar om kön och speciella egenskaper. De beskriver flickorna som lågsinta med känsla för att skapa intriger medan pojkarna beskrivs som raka genom att bli arga och "göra upp" med en gång. Utifrån observationen hade ungdomsmottagningspersonalen ett neutralt förhållningssätt till kön. Det som personalen gjorde för att eliminera dessa traditionella myter var att nämna både flickor och pojkar när det kom till fysiskt våld. Detta är något som av tradition är beskrivet som ett "manligt" problem. Likaså med ätstörningar, där personalen framhävde på ett neutralt sätt att även pojkar har bekymmer med detta.

5.2.3 Sexualitet och genus

Under momentet med att placera ut stenciler kring kondom användande kommenterade personalen vissa val som ungdomarna gjort. Ett uttalande som kuratorn gjorde när hen kommenterade en stencil om samlagets avslut var;

Ibland blir han upphetsad igen.

Här nämndes inget om att en flicka också kan bli upphetsad på nytt. På liknande sätt hamnade pojkens sexualitet i fokus då barnmorskan visade hur en kondom ska användas. Hen informerade då om vad pojkar kan tyckas vara skönt, obehagligt eller bli upphetsad av. Pojkarna uppmanades att gå hem och utforska vilken kondom de gillade bäst:

Hem och lyxrunka nu killar och testa vilken kondom ni tycker passar er bäst och är skönast.

I de två ovanstående exemplen framhävde barnmorskan pojkarnas sexualitet och benämnde överhuvudtaget inte flickornas. Detta går emot det resultat som Claezon (2008) påvisade i sin studie. Där menar hon att personal som verkar inom socialt arbete ofta bortser från pojkars sexualitet, vilket inte görs i arbetet med flickor. På ungdomsmottagningens första informationsträff rådde det motsatta.

5.2.4 Att göra kön via språket

När barnmorskan skulle demonstrera en kondom genom att trä på den på en frigolitmodell förmanade hen;

Var försiktiga när ni sätter på kondomen så ni inte gör hål i den. Speciellt om tjejen har långa naglar så att den inte spricker.

Här förutsatte barnmorskan att det är kvinnan som har långa naglar, inte mannen. Detta är ett exempel på det socialkonstruktionistiska synsättet som Giddens och Griffiths (2007) redogör för. De beskriver att både kön och genus kan betraktas om socialt skapade produkter. Utöver sociala könsroller, hur individen ska uppträda som kvinna och man, utsätts även den mänskliga kroppen för sociala krafter som förändrar och formar den på olika sätt. Detta är ett exempel på hur personalen är med och gör kön via språket och bekräfta könsstereotyper. Barnmorskans "naturliga" ståndpunkt här, som hen nämnde i förbigående, rör hur den kvinnliga och manliga kroppen "normalt" sett bör se ut. Att hen nämnde långa naglar som ett kvinnligt attribut gör att ungdomarna kan komma att betrakta detta som något naturligt och givet (Aasebø & Melhuus, 2007). Under observationen kunde vi se att ingen i gruppen av ungdomar reagerade på barnmorskans uttalande, varken verbalt eller icke-verbalt. Detta är ett exempel på hur en könsdiskurs, hur individer pratar kring kön, blir något som de tar förgivet (Giddens & Griffiths, 2007).

5.3 DEN FÖRSTA GRUPPINTERVJUN

5.3.1 Genusmedvetenheten hos ungdomarna

I den första intervjun framkom det att det fanns en bakomliggande kunskap om genus hos ungdomarna;

Intervjuare 2: *Om ni hör ordet könsroll, vad tänker ni kring det? Eller ordet genus? Hur tänker ni kring detta?*

Flicka 1: *Att man ska bete sig på ett visst sätt för sitt kön..*

Flickans uttalande vittnade här om att hon hade kunskap om de samhälleliga normer som styr hur en individ "bör" bete sig utifrån sitt kön.

I intervjun kopplade ungdomarna främst könsskillnader till utseende och biologiska olikheter;

Intervjuare 2: *Vad är kvinnligt och vad är manligt för er? Vad är typiskt kvinnligt eller typiskt manligt?*

Flicka 1: *Shoppa.*

Flicka 2: *Smink.*

Flicka 3: *Ja åå...smink och shoppa.*

Flicka 4: *Långt hår.*

Flicka 5: *Klänning.*

Flicka 6: *Kurvor.*

Flicka 7: *Kjolar.*

(Alla fnissar lite).

Flicka 8: *Manligt är lite mer sådär..vältränad.*

Pojke 1: *Muskler.*

Flicka 4: *Sport, snygg.*

Pojke 2: *Kort hår.*

Flicka 6: *Six pack.*

(Alla skrattar).

Intervjuare 2: *Det är bra! Bara ös! (skrattar). Någoting annat ni tänker på?*

(lite fnissigt)

Flicka 4: *Killar är snygga, tjejer är söta.*

Pojke 3: *Tjejer föder barn.*

Flicka 2: *Tjejer har mens.*

Trots att ingen av ungdomarna beskrev ovanstående uttalande som könsstereotypa uppfattningar så vittnade deras kroppsspråk och skratt om det fanns en medvetenhet kring detta. Utifrån ungdomarnas uttalande gick det att uttyda att deras uppfattning om kön och genus ligger närmare ett socialkonstruktionistiskt perspektiv än det som Berenbaum, Blakemore och Beltz (2011) förespråkar. Dessa forskare menar att män och kvinnor har olika beteenden utifrån sitt kön. Ungdomarna kopplade inte egenskaper till "manligt" och "kvinntligt" utan talade enbart kring yttre skillnader. Det är dock viktigt att lyfta fram att även yttre attribut förstärker skillnaden mellan "manliga" och "kvinntliga" egenskaper. Flickorna "bör" ha ett yttre som är mildt och romantiskt medan pojkarnas kroppar ska förmedla tuffhet och styrka (Giddens & Griffiths, 2007). En flicka uttryckte det precis i intervjun då hon sade att *killar är snygga, tjejer är söta*. I ovanstående dialog relaterade alla "kvinntliga" attribut till mjuka ord medan "det manliga" beskrevs med ord som associerar till tuffhet.

5.3.2 Socialiseringsagenternas könsspecifika förväntningar

Under observationen upplevde ungdomarna att det fanns könsspecifika förväntningar på dem från olika socialiseringsagenter. Via socialiseringsagenter lär sig ungdomar successivt de

sociala normer och förväntningar som tycks stämma överens med deras eget kön. En sådan agent kan vara en förälder, släkting, kompis men också lärare i skolan. En betydelsefull socialiseringsagent är lärarna på skolan i och med att de är viktiga kunskapsförmedlare (Giddens & Griffiths, 2007);

Intervjuare 1: *Har ni läst om genus och könsroller i skolan?*

Flicka 2: *Hm.. vet inte.*

Flicka 3: *Tror inte det.*

Pojke 1: *Tror inte det.*

Flicka 1: *Nej.*

Flicka 4: *Nej.*

Här framkom det att lärarna brister i sin undervisning gällande att förmedla kunskap om kön och genus till ungdomarna.

I intervjun framkom det även att lärarna hade könsspecifika förväntningar på ungdomarna;

Intervjuare 2: *Blir man olika behandlad som tjejer och killar? Finns det en skillnad?*

Flicka 1: *Ja, i skolan.*

Intervjuare 2: *På vilket sätt då?*

Flicka 4: *Alltså jag tror att lärarna tror att tjejer ska ta mer ansvar! Och det är ju både bra och dåligt.*

Intervjuare 2: *Mm okej.*

Flicka 4: *Vi förväntas göra det.*

Intervjuare 2: *Mm.*

Flicka 5: *Jaa. Killar är mer utsatta om något händer, det kan bli mer, det är du som har gjort det typ! Man siktar mer på killarna.*

Intervjuare 2: *Tjejer är mer oskyldiga på så vis?*

Flicka 5: *Ja precis. Fast när tjejer inte är ansvarsfulla då blir det jobbigt för dem för då har det förväntats att de ska vara det.*

Ovanstående beskrivning är ett exempel på vad som händer i genussocialisationen, hur flickor uppfostras till att vara ansvarsfulla och får negativa sanktioner om de avviker från normen (Giddens & Griffiths 2007). Ungdomarnas ovanstående resonemang kan kopplas till Einarssons (2003) avhandling om skolan. I undersökningar som gjorts visar det sig att elever under sina tolv år i skolan utsätts för könsrollsdifferentierande processer i klassrumsinteraktionen. Ungdomarna i den första intervjun upplevde att lärarna har olika förväntningar på dem utifrån kön, vilket kan kopplas till att eleverna bemöts olika redan från årskurs 1 (a.a).

Andra socialiseringsagenter för ungdomarna är de vuxna som de möter i sina fritidsaktiviteter. Ungdomarna vittnade om att lagkamrater och idrottstränare har olika könsspecifika förväntningar på dem;

Pojke 1: *Det med sport är mycket..det är en väldigt stor särbehandling nu. Jag har en kompis som är tjej och spelar hockey vilket inte är alls många som gör, många skulle inte säga att det räknas, alltså tjejer ska inte hålla på med sport, utan det är manligt och så, vilket jag tycker är helt fel för ni får ju göra som ni vill, men hon har ju gjort det men dels blir hon väldigt utsatt, väldigt utanför, många av killarna som skriker å nej nu ska hon in igen på plan och så. Typ så även om hon är en utav de bästa i laget, men de bryr de sig inte om.*

Ovanstående citat är ett exempel på hur individers handlingsutrymme begränsas på grund av könsspecifika normer och att hen bestraffas av socialiseringsagenter om hen inte lever upp till dessa. Flickan i exemplet väljer att avvika från normen som säger att det är ”okvinnligt att spela hockey” och möts då av negativa sanktioner i form av bu-rop när hon ska in i hockeyrinken (Giddens & Griffiths, 2007).

5.3.3 Ungdomsmottagningspersonalens könsspecifika förväntningar

Ungdomarna upplevde att personalen hade könsspecifika förväntningar på dem när det gavs information om preventivmedel;

Intervjuare 2: *Jag tänker utifrån sex och samlevnad och det som personalen pratade om, kände ni att de hade samma förväntningar på er, oavsett kön?*

Flicka 2: *Killar skulle mer skydda sig.*

Här hade denna ungdom uppfattat att personalen lade ett större ansvar på pojkar gällande kondomanvändning och införskaftet av detta och att flickan friades från ansvar i denna situation.

5.4 DEN ANDRA GRUPPINTERVJUN

5.4.1 Genusmedvetenhet hos ungdomarna

Kuratoren och barnmorskan som ledde följande informationsträff lyfte inte fram kön som en social konstruktion på samma sätt som personalen vid det första tillfället. Här fanns dock en medvetenhet kring genus och könsroller hos vissa ungdomar;

Intervjuare 2: *Äh.. när ni hör ordet könsroll.. vad tänker ni då? Eller hur tänker ni kring detta.. och ordet genus.. hur tänker ni kring det?*

Pojke 2: *Är det så här stereotyp eller så här.. hur man ska bete sig typ?*

Flicka 1: *Men typ när det gäller sport och så har ju killar bättre typ.. Dom kanske inte är det men man ... att killar är starkare och så liksom.. I skolan kanske det är så att tjejer är mer dom duktiga*

Intervjuare 1: *Mmm.*

Flicka 1: *Det är ju inte så men det är många som tror det..*

Intervjuare 1: *Mmmm.. ja precis*

Pojke 2: *Det är stereotyp.*

En stund senare;

Flicka 1: *Det känns som att kvinnor är mer utseendefixerade.. alltså de är inte det men det känns som det typ..*

Genom att använda ord som ”stereotyp” visade ungdomarna här att de hade en medvetenhet kring genusbegreppet. Likaså redogjorde flickan över vilka generella uppfattningar som finns för respektive kön samtidigt som hon flera gånger betonade att detta inte stämmer överens med verkligheten.

Även bland dessa ungdomar beskrevs skillnader mellan pojkar och flickor;

Pojke 3: *Just det.. killar får inte mens heller..*

Pojke 2: *Killar föder inte barn..*

Flicka 1: *Så bra ni har det..*

Pojke 2: *Manligt kanske är lite mer så här sporter, sportbilar, vapen liksom.. äh..*

Pojke 5: *Svärd..*

(Skratt) .

Pojke 2: *Lite mer tuffa tag liksom..*

Intervjuare 2: *Mmm*

Pojke 2: *Kvinnor kanske är lite mer.. ja.. smink, laga mat, städa..*

Ovanstående citat kan förstås utifrån Giddens och Griffiths (2007) distinktion mellan begreppen kön och genus. Inledningsvis beskriver pojkarna biologiska och anatomiska skillnader mellan män och kvinnor så som mens och barnafödande. Därefter kopplar ungdomarna ”manlighet” och ”kvinnligt” till intressen och yttre attribut som inte går att härleda till biologi eller anatomi. Detta är istället att betrakta som psykologiska, sociala och kulturella skillnader och relaterat till socialt konstruerade uppfattningar om vad som är ”manligt” och ”kvinnligt” (a.a). Här skiljer sig den andra gruppen mot den första som enbart beskrev biologiska och anatomiska skillnader mellan könen.

Johansson (2006) menar att vissa egenskaper tillskrivs ett specifikt kön. I detta fall det faktum att pojkar skulle vara tuffare än flickor. Ovanstående dialog är exempel på en viss könsdiskurs. Ungdomarna pratade kring att ”pojkar är si och flickor så”. Detta beror på att historiskt och kulturellt producerade traditioner, föreställningar, kunskaper och sätten att betrakta kön utesluter eller står i vägen för alternativa sätt att betrakta kön. Detta är också exempel på hur diskurserna ”utselas” i ett socialt samspel. Detta kan exemplifieras som positionering vilket betyder att det finns ett ömsesidigt förhållande mellan kulturella diskurser och individens personliga användning av dem. Individen betraktas inte som en produkt av diskurserna utan som en diskursbrukare. Vid intervjuerna syntes det tydligt att en individs svar påverkades av den kontext som hen befann sig i. Begreppet identitet är enligt socialkonstruktionistisk teori något som produceras i interaktion med andra (Aasebø & Melhuus, 2007). Under intervjun märktes det tydligt att ungdomarna i sina svar var noga med att behålla sin roll som ”den coola pojken”, ”den fnissiga flickan” et cetera. Detta är ett exempel på hur identiteten produceras i interaktion med andra.

5.4.2 Könsspecifika förväntningar hos ungdomsmottagningspersonal och andra socialiseringsagenter

Under intervjun upplevde inte ungdomarna att personalen hade könsspecifika förväntningar på dem;

Pojke 2: *Både ock fick ju hjälp liksom.. typ.. Kondomer fick vi hjälp med hur man sätter på den.. tjejerna fick hjälp med p-piller.. så det vägde ju upp liksom..*

Dock antydde även dessa ungdomar att skolan har könsspecifika förväntningar på flickorna. De antas vara duktiga.

5.5 SAMMANFATTNING AV RESULTAT

5.5.1 Sammanfattning observationer

Under den första informationsträffen informerade kuratorn om hur könsroller konstrueras socialt genom att väva in detta i diskussionen. Kuratorn och barnmorskan hade här ett liknande förhållningssätt till pojkar och flickor. Exempel som lyfts fram är båda könen ansvar för preventivmedel och att både pojkar och flickor kan drabbas av ätstörningsproblematik. Personalen gav också samma verbala respons till båda könen. De nämnde flickor och pojkars sexualitet i lika stor utsträckning. Då en kondom demonstrerades och personalen pratade om njutning kring användandet av denna uppmanade de såväl flickor som pojkar att gå hem och ”lyxrunka” med kondom och uppmanade flickorna till onani. Den enda genusskillnad som uppfattades i den första informationsträffen var barnmorskans

uttalande om att det är värre att se en berusad flicka än en pojke. Här förmedlade hen en föreställning om vad som är lämpligt som flicka och inte och att kraven på pojkar är lägre.

I den andra informationsträffen var personalen tydlig med att beskriva sina olika professioner. Barnmorskan deklarerade att hen stod för det biologiska och kroppsliga kunnandet medan kuratorn stod för själens välbefinnande. Här diskuterades inte hur samhället gör kön i samma utsträckning som på första träffen. Dock var ungdomsmottagningspersonalen som höll i den andra informationsträffen bra på att dementera de stereotypa bilderna som finns av hur en pojke respektive flicka bör vara. Exempel på detta var hur de bekräftade när pojkarna pratade känslor, hur de signalerade att såväl pojkar som flickor kan ta till fysiskt våld, hur de nämnde att ätstörningsproblematik kan drabba både könen. I den andra informationsträffen kunde ändå fler genusskillnader observeras i jämförelse med den första. Både barnmorskan och kuratorn framhävde vid två tillfällen pojkarnas sexualitet utan att överhuvudtaget nämna flickornas. I ett annat exempel som lyftes fram nämnde barnmorskan i förbigående attribut som är typiska den kvinnliga kroppen.

5.5.2 Sammanfattning intervjuer

Under båda gruppintervjuerna framgick det tydligt att ungdomarna uppfattade könsspecifika förväntningar från andra socialiseringsagenter i samhället. De som nämndes specifikt var lärare, tränare och lagkamrater. Ungdomarna i den första gruppen upplevde endast könsspecifika förväntningar från ungdomsmottagningspersonalen när det kom till preventivmedel och pojkarnas ansvar att skydda sig. Under intervjun med den andra gruppen upplevde inte ungdomarna att de hade några könsspecifika förväntningar från kuratorn och barnmorskan. Båda grupperna hade dock vissa svårigheter med att svara på frågan om de upplevde könsspecifika förväntningar på sig från personalen. För ungdomarna i den andra gruppen var det mer självklart att flickor och pojkar är olika, inte bara utseendemässigt utan även till sätt och egenskaper.

Ovanstående redogörelse kan förklaras med hjälp av diskursbegreppet. Ungdomarna kanske inte alltid är medvetna om i vilken makt som könsdiskursen har och hur detta påverkar hen. Denna styr hur ungdomarna betraktar sig själva genom begrepp som de tar för givet. Ungdomarna kan uppfatta detta som något naturligt, könsskillnaderna får då status som något objektivt och givet. Pojkar är *si*, och flickor så, blir en "sanning" som inte reflekteras över. I denna tid och i detta samhälle tänker på eller talar ungdomarna och personalen om "manligt" och "kvinnligt" som förenas av gemensamma antaganden (Giddens & Griffiths, 2007). Begrepp som används idag betraktas som sanna och objektiva men kan ses på ett helt annat sätt om femtio år (Forsell, 2012). När det gäller könsdiskurser innebär det att de historiskt och kulturellt producerade föreställningarna, traditionerna, kunskaperna och sätten att betrakta kön utesluter eller står i vägen för alternativa sätt att betrakta kön (Aasebø & Melhuus, 2007).

6. DISKUSSION

Syftet med denna studie var att utforska en specifik ungdomsmottagnings informationsträffar med skolklasser, ur ett genusperspektiv. För att besvara syftet använde vi oss av följande frågeställningar:

- Framträder det genusskillnader i ungdomsmottagningspersonalens sätt att tala till och bemöta pojkar och flickor under informationsträffarna och i så fall vilka skillnader framträder?
- Upplever ungdomarna att det finns könsspecifika förväntningar på dem utifrån den information som de fick under informationsträffen?
- Vilka konsekvenser uppfattar ungdomarna att eventuella könsspecifika förväntningar medför?

6.1 DISKUSSION KRING RESULTAT

6.1.1 Genusskillnader i ungdomsmottagningspersonalen sätt att bemöta pojkar och flickor

Ett socialkonstruktionistiskt perspektiv på kön kunde urskönjas under den första observationen. Det var framförallt kuratorn som tydligt knöt samhällets konstruktion av kön till de flesta diskussionsfrågor som kom upp. Hen poängterade att historiska och traditionella föreställningar präglar vilka könsspecifika normer som finns i samhället idag.

Genussocialiseringen användes som förklaringsmodell då kuratorn och barnmorskan påtalade varför flickor generellt sett blir på ett vis, och pojkar på ett annat. Vid den första observationen var det tydligt att kuratorn inte hade särskilt påtagliga könsspecifika förväntningar på ungdomarna utan tvärtom försökte utplåna synsättet om att ”pojkar är si” och ”flickor är så” på ett pedagogiskt sätt. Både barnmorska och kurator gav samma respons till pojkar och flickor och sökte ögonkontakt med samtliga i gruppen. Ungdomarnas *sexualitet* lyftes fram av personalen på ett likvärdigt sätt. De uppmanade både flickor och pojkar att gå hem och ”lyxrunka” med kondom för att upptäcka vilken sort som de tyckte bäst om.

Stereotypa uppfattningar förekom dock hos ungdomsmottagningspersonalen. Den genusskillnad som tydligt framträdde under den första informationsträffen var den skillnad som barnmorskan gjorde under momentet ”Heta stolen” då hen poängterade att det ser värre ut när en flicka är berusad än när en pojke är det. Vår tanke var att hen utifrån detta ställningstagande skulle förklara vilken snedvriden syn samhället har på ”kvinnligt” och ”manligt”, då samma beteende bedöms på olika sätt utifrån kön. En annan reflektion som vi hade var att hens poäng skulle vara att flickan är mer utsatt då hon är alkoholpåverkad på grund av risken för övergrepp. Så var dock inte fallet. Barnmorskans tanke med detta påstående kan visserligen ha varit att väcka en diskussion och tankar hos ungdomarna. Dock framgick inte detta på ett tydligt sätt. Då hens förklaring var att *jag tycker att det ser värre ut när en tjej är full* så tappade hen poängen och förmedlade istället ett budskap till ungdomarna om vilket uppträdande som är passande för en flicka och inte.

I den andra observationen var det tydligare att barnmorskan och kuratorn arbetade utifrån olika förhållningsätt, vilket de själva poängterade då de presenterade sig för ungdomarna. I denna informationsträff framkom även fler genusskillnader.

Stereotypa uppfattningar bekämpades av kuratorn genom att hen bekräftade såväl pojkar och flickor när de pratade om känslor. Hen var också noga med att dementera de stereotypa uppfattningarna om att ”killar tar till fysiskt våld och tjejer får ätstörningar”.

Ungdomarnas *sexualitet* lyftes inte fram likvärdigt i den andra observationen. De genuskillnader som tydligt kunde urskiljas var det faktum att både kuratorn och barnmorskan pratade kring pojkarnas sexualitet, utan att nämna flickornas. Här fanns den stora skillnaden mot hur personalen i den första informationsträffen hanterade detta. I den andra informationsträffen var det bara pojkarna som uppmuntrades till att ”gå hem och lyxrunka”, hur flickorna kände inför olika kondomer och deras njutning förbisågs. En annan genuskillnad och ett exempel på hur personalen var med och ”gjorde” kön via språket var barnmorskans uttalade om att flickan ska akta kondomen på grund av sina långa naglar. Detta var även det enda tillfället då flickorna nämndes i diskussionen kring kondomer.

Vi kunde se att Ungdomsmottagningen är en verksamhet där många olika professioner är verksamma. Olika yrkesroller har av förklarliga skäl olika teoretiska utgångspunkter. Utifrån observationerna hade kuratorerna ett liknande perspektiv som oss då det kom till det socialkonstruktionistiska sättet att se på kön och genus medan barnmorskorna hade ett mer utpräglat biologiskt synsätt. Det var även barnmorskorna som överlag bemötte ungdomarna olika utifrån vilket kön de tillhörde. Kuratorn i den första informationsträffen hade en större medvetenhet kring genus och social konstruktion av kön. Under observationen framkom det att barnmorskan inte hade samma könsneutrala uppfattning som kuratorn. Samtidigt var det dessa ungdomar som upplevde att personalen hade könsspecifika förväntningar på dem. Dessa förväntningar rörde dock användandet av preventivmedel, en information som barnmorskan höll i.

Sammanfattningsvis anser vi att den ungdomsmottagning där observationer och intervjuer utfördes har kommit långt med att implementera genusperspektivet i verksamheten. Vi hade räknat med att upptäcka större genuskillnader än vad som faktiskt framkom. Personalen verkade överlag medveten. Undantag fanns dock som ovan nämnt.

6.1.2 Ungdomarnas upplevelser av personalens könsspecifika förväntningar och vilken betydelse ungdomarna uppfattar att könsspecifika förväntningar medför

Socialiseringsagenternas betydelse för hur kön konstrueras var på tapeten under båda intervjuerna, främst i den första. Här framgick det tydligt att ungdomarna upplevde könsspecifika förväntningar från andra socialiseringsagenter i samhället. De som nämndes specifikt var lärare, tränare och lagkamrater. Båda grupperna upplevde att flickorna bör vara duktiga och ta ett större ansvar än pojkarna i skolan. Det blir bekymmersamt för flickorna om de inte är så ansvarsfulla som lärarna förväntat sig. Ungdomarna i den första gruppen beskrev även att pojkarna å sin sida är mer utsatta om något händer och blir i större utsträckning utpekade som syndabockar. Flickorna ses som mer oskyldiga. Ungdomarna här berättade att tränare och lagkamrater har könsspecifika förväntningar på dem och att en flicka som spelar hockey blir förlöjligad och utbuad. Utifrån dessa beskrivningar menar vi att det hjälper föga att ungdomsmottagningspersonalen försöker upprätthålla ett könsneutralt tänk och perspektiv om barn och ungdomar upplever att lärare, ledare och lagkamrater har könsspecifika förväntningar på dem. Dessa är socialiseringsagenter som träffar ungdomarna dagligen och påverkar dem i stor utsträckning.

Ungdomarna i den första gruppen upplevde endast könsspecifika förväntningar från ungdomsmottagningspersonalen när det kom till preventivmedel och pojkarnas ansvar att skydda sig. Här har personalen enligt oss inte varit tillräckligt stark i sitt budskap att detta är bådass ansvar. Vår tanke kring detta är att det historiskt sett funnits en uppfattning om att det är flickans ansvar att skydda sig och att ungdomsmottagningspersonalen gjorde en markering

här genom att rikta sig till pojkarna och påtala deras ansvar för att ”vända trenden”. Bristen här skulle i så fall vara att personalen har en generell uppfattning om kön. Då finns en könsspecifik förväntning på pojkarna om att de ”är ansvarslösa och behöver påminnas”.

Den andra gruppen upplevde inte att de hade några könsspecifika förväntningar från ungdomsmottagningspersonalen överhuvudtaget.

Diskurs som teoretiskt begrepp kan förklara varför det var svårt att få utförliga svar angående om ungdomarna upplevde könsspecifika förväntningar på sig från ungdomsmottagningspersonalen. I den andra informationsträffen kunde vi observera att flera genuskillnader gjordes. Däremot svarade ungdomarna nekande på frågan om de upplevde några könsspecifika förväntningar på sig. Detta svar beror givetvis på vilken kunskap som dessa ungdomar har om genus och hur i vilken stor utsträckning de kan upptäcka skillnader i personalens förhållningssätt. Detta ser vi olika anledningar till. En förklaring är, som tidigare nämnt, att ungdomarna inte alltid är medvetna om vilken makt som könsdiskursen har och hur detta påverkar dem. Denna styr hur ungdomarna betraktar sig själva genom begrepp som de tar för givet (Giddens & Griffiths, 2007). Det faktum att vissa av ungdomarna hade föga kunskap om genus och kön sedan tidigare påverkade även deras förmåga att besvara frågor kring könsspecifika förväntningar. En annan anledning kan vara den förväntansfulla stämning som rådde i båda grupperna i och med besöket på Ungdomsmottagningen. I en ålder av femton år kan det vara spännande och nervöst att få information om sex och samlevnad. I årskurs nio är det många gånger viktigt med gruppstillhörighet och att duga inför klasskamraterna. Detta kan ha medverkat till att vissa av ungdomarna överhuvudtaget inte yttrade sig medan andra pratade desto mer.

6.2 STUDIENS BETYDELSE FÖR SOCIALT ARBETE OCH SOCIALPEDAGOGIK

Ett förebyggande arbete, mot en kategorisering av kön, görs bäst i yngre åldrar. Det är genom kontakten med vuxna socialiseringsagenter som barn och ungdomar tillrättavisas i sina könsroller (Giddens & Griffiths, 2007). I denna studie synliggörs de genuskillnader som fanns i ungdomsmottagningspersonalens bemötande av flickor och pojkar. Studien lyfter även fram metoder som personalen använde sig av för att reducera skillnader mellan kön. Resultatet är tillämpbart på andra sociala verksamheter för att utveckla dessa och implementera ett bredare genusperspektiv. Forskning visar att det i dagens läge finns brister i ungdomsvården då det kommer till att bemöta flickor och pojkar likvärdigt (Laanemets & Kristiansen, 2008). Ungdomar tillskrivs vissa egenskaper och identifieras utifrån personalens föreställning kring genus (Hilte & Claezon, 2005). Forskning visar även att socialarbetare som arbetar med barnavårdsutredningar konstruerar kön genom att göra stereotypa könsindelningar i sina bedömningar (Claezon, 2008).

Ungdomarna i vår studie upplevde mer könsspecifika förväntningar från lärare i skolan än från ungdomsmottagningspersonalen. Därför anser vi att skolan som arena kan lära av Ungdomsmottagningen och anamma en liknande implementeringsmetod då det kommer till att medvetandegöra genus. En kurator på den ungdomsmottagning där vi bedrev vår studie förespråkade ett bredare genusperspektiv i all skolundervisning. Hen menade att detta perspektiv bör vara genomgående i alla läroböcker oavsett ämne. Det är inte lämpligt att elever i årskurs 1 sitter och läser om hur ”mor bakar bullar” och ”far kör bil”. Många gånger socialiseras barn och ungdomar in i de traditionella könsrollerna genom just läroböcker. Det är av betydelse att skolan och andra sociala verksamheter arbetar bort de könsspecifika förväntningar som finns på flickor och pojkar. Det är viktigt att ha kännedom om att det finns könsdiskurser och det som individer anser vara sant och riktigt är en konsekvens av hur människor i ett visst sammanhang talar om något (Giddens & Griffiths, 2007). Studien

belyser detta. Vi anser att det är viktigt att vara medveten om diskursbegreppet i allt socialt arbete. Socialarbetare sitter inne med en gedigen kunskap men påverkas enligt oss av rådande diskurs.

6.3 FORTSATT FORSKNING

Detta är en studie på C-nivå och därför har arbetet med den varit tidsbegränsat. Fortsatt forskning skulle kunna innebära en mer djupgående studie där fler observationer och intervjuer genomförs. Det skulle då vara intressant att jämföra olika ungdomsmottagningar med varandra.

Under observationerna uppmärksammades att personalen utgick från olika pedagogiska idéer i arbetet med ungdomarna och genusfrågan. Under den första träffen informerade ungdomsmottagningspersonalen om hur könsroller konstrueras socialt genom att väva in detta i diskussionen. De poängterade genussocialiseringens betydelse genom att knyta an till exempel från badstranden. I berättelseform beskrev de hur olika pojkar och flickor bemöts när de trillar och slår sig. Under den andra informationsträffen gavs inga bakomliggande förklaringar till hur kön konstrueras. Här valde personalen att dementera de stereotipa bilderna som finns av hur en pojke respektive flicka bör vara genom att under samtalsgången bekräfta respektive kön i lika stor utsträckning. Pojkarna fick lika mycket respons som flickorna när de pratade känslor. Personalen signalerade att såväl pojkar som flickor kan ta till fysiskt våld och de lyfte fram ätstörningar som ett problem som kan drabba båda könen. Det hade varit intressant att studera och jämföra vilka olika pedagogiska upplägg och förhållningssätt som finns när det kommer till socialt arbete och implementering av genusfrågor.

Den sociala konstruktionen av könsroller kan ta sin början redan innan barnets födsel. Därför hade det varit av intresse att observera en yngre åldersgrupp (Forsell, 2012). BB hade varit en passande arena för vidare forskning då barnet möter sina första socialiseringsagenter där. Detta ställer dock höga krav på det etiska förhållningssättet, vilket är tidskrävande (Korp & Risenfors, 2013). Även skola och idrottsorganisation hade varit relevanta verksamheter för fortsatt forskning då ungdomarna i vår studie upplevde att dessa aktörer hade könsspecifika förväntningar på dem.

7. REFERENSLISTA

Aasebø, Turid Skarre & Melhuus, E. Cathrine (2007). *Rum för barn - rum för kunskap: kropp, kön, vänskap och medier som pedagogiska utmaningar*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Asker, Anna (2013) *Män saknar orden för att säga att de mår dåligt. När någon tar sitt liv. Del 5*. SvD Nyheter, 3 december.

Beauvoir de, Simone (2002). *Det andra könet*. Stockholm: Norstedt.

Berenbaum, Sheri A, Owen Blakemore, Judith E, & Beltz, Adriene M. (2011) A Role for Biology in Gender-Related Behavior. *Sex Roles* 2011, 64, 804–825.

Bryman, Alan (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi.

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.

Claezon, Ingrid (2008) Att göra skillnad – könsperspektiv i socialt arbete med barn och ungdomar. Malmö högskola. *Stiftelsen allmänna barnhuset*. 2008, 3.

Edling, Christofer & Liljeros, Fredrik (red.) (2010). *Ett delat samhälle: makt, intersektionalitet och social skiktning*. 1. uppl. Malmö: Liber.

Einarsson, Charlotta & Hammar Chiriac, Eva (2002). *Gruppobservationer: teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Einarsson, Charlotta (2003). *Lärares och elevers interaktion i klassrummet: betydelsen av kön, ålder, ämne och klasstorlek samt lärares uppfattningar om interaktionen*. Diss. Linköping : Univ., 2003.

Erlandsson, Soly & Sjöberg, Lena (red.) (2013). *Barn- och ungdomsforskning: metoder och arbetssätt*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. Kap. 4.

Evertsson, Marie (2010). Kön. I Edling, Christofer och Liljeros, Fredrik (red.) (2010). *Ett delat samhälle: makt, intersektionalitet och social skiktning*. 1. uppl. Malmö: Liber.

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Fors, Zelma (2005). Ungdomsmottagningen – ungdomar och personal berättar. *Statens folkhälsoinstitut*. Rapport nr A. 2005: 5.

Forsell, Johan (2012). *Lärobok i sociologi*. Malmö: Gleerup.

Föreningen för Sveriges ungdomsmottagningar (2014) [Elektronisk]. Tillgänglig: [http://www.fsum.org/\(2014-04-11\)](http://www.fsum.org/(2014-04-11)).

Giddens, Anthony & Griffiths, Simon (2007). *Sociologi*. 4., omarb. uppl. Lund: Studentlitteratur.

- Hilte, Mats & Claezon, Ingrid (2005). *Flickor och pojkar på institution: ett könsperspektiv på vården av ungdomar*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna barnhuset.
- Hirdman, Yvonne (2001) *Genus- om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber.
- Jacobsen, Dag Ingvar (2002). *Vad, hur och varför: om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, Helena (2006). Brist på manliga förebilder. Dekonstruktion av en föreställning och dess praktik. *Akad. avh. Institutionen för socialt arbete*. Göteborgs universitet.
- Korp, Helena och Risenfors, Signhild (2013) Etnografi i forskning om ungdomars vardag. I Erlandsson, Soly I. och Sjöberg, Lena (red.) (2013). *Barn- och ungdomsforskning: metoder och arbetssätt*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. Kap. 4.
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Kylén, Jan-Axel (2004). *Att få svar: intervju, enkät, observation*. 1. uppl. Stockholm: Bonnier utbildning.
- Laanemets, Leili & Kristiansen, Arne (2008). Kön och behandling inom tvångsvården. En studie av hur vården organiseras med avseende på genus. *Statens institutionsstyrelse*. Forskningsrapport nr 1 2008.
- Larsson, Sam (2005): " Kvalitativ metod - en introduktion". I Larsson, Sam/Lilja, John, Mannheimer, Katarina (red) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Mattsson, Tina (2010). *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. 1. uppl. Malmö: Gleerup.
- Nationalencyklopedin (2014) [Elektronisk]
<http://www.ne.se.ezproxy.server.hv.se/lang/genus/181336>, hämtad 2014-05-08.
- Odenbring, Ylva (2010). *Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar: könskonstruktioner i interaktion i förskola, förskoleklass och skolår ett*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2010.
- Psykologiguiden (2014) [Elektronisk]
<http://www.psykologiguiden.se/www/pages/?ID=264&Sexualitet>, hämtad 2014-05-08.
- Rova, Erik (2009). Killprojektet 2009 – En presentation och lägesrapport. *Umeås ungdomsmottagning*. Västerbottens läns landsting. <http://www.fsum.org/fsum/wp-content/uploads/2011/03/Rova-E-2009.-Killprojekt-2009-en-presentation-och-1%C3%A4gesrapport..pdf> (hämtad 14-0414).
- Schön, Ulla-Karin (2009). *Kvinnors och mäns återhämtning från psykisk ohälsa*. Diss. (sammanfattning) Stockholm: Stockholms universitet.

Sjöberg, Lena (2013). Vem har makten att bestämma det normala? – diskursanalytiska angreppssätt. I Erlandsson, Soly & Sjöberg, Lena (red.) (2013). *Barn- och ungdomsforskning: metoder och arbetssätt*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. Kap. 5.

Socialstyrelsen (2000) Ungdomsmottagningarnas kontakter med pojkar. *Socialstyrelsen*. Artikelnummer 2000-77-007.

Sommer, Dion (2008). *Barndompsykologi: utveckling i en förändrad värld*. 3. uppl. Malmö: Liber.

Tholander, Micael & Thunqvist Cekaite, Asta (2009). Konversationsanalys. I Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. 1. uppl. Stockholm: Liber. Kap 8.

Thurén, Torsten (1991). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 1. uppl. Stockholm: Runa.

Ungdomsmottagningen (2014) [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.umo.se/Att-ta-hjalp/Ungdomsmottagning/> (2014-04-11).

Watt Boolsen, Merete (2007) *Kvalitativa analyser*. Malmö: Gleerups.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Zosuls, Kristina M, Miller, Cindy Faith, Ruble, Diane N, Martin, Carol Lynn & Fabes, Richard A (2011). Gender Development Research in Sex Roles: Historical Trends and Future Directions. *Sex Roles* 2011, 64, 826–842.

BILAGA 1

Informantbrevet

Undersökning om hur ungdomsmottagningens personal ger information i grupp

Vi heter Isabelle Svensson och Frida Ericsson och studerar till socialpedagoger vid Högskolan Väst. Just nu skriver vi vårt examensarbete inom socialpedagogik och socialt arbete och avser studera hur personalens informationsträffar för ungdomar sker i grupp på Ungdomsmottagningen. Vår studie utgår ifrån genusperspektivet och vi avser att titta på om det finns några skillnader i personalens information till killar respektive tjejer.

Vi är mycket tacksamma om Ni vill ställa upp och dela med Er av era erfarenheter.

Observationerna kommer att ske under Ungdomsmottagningens informationsträffar med ungdomarna. Vid tillfället kommer vi att föra anteckningar. I anslutning till informationssamtalet kommer vi att utföra intervjuer med en grupp ungdomar. Dessa intervjuer kommer att spelas in. Vi kommer att delta på informationsträffar och utföra intervjuer i den utsträckning som krävs för att inhämtandet av data ska kännas fullständigt. De uppgifter som är identifierbara, som namn, ålder och ort, avidentifieras i rapporten.

Den information som samlas in genom observation och intervju används endast i vår rapport och efter att studien blivit godkänd kommer banden samt anteckningarna att förstöras. Ert deltagande är självklart frivilligt och Ni kan när som helst avbryta Er medverkan. Om Ni väljer att inte delta kommer Era uppgifter inte att ingå i rapporten.

Om Ni önskar kommer vi naturligtvis att skicka Er ett exemplar av rapporten.

Vi är tacksamma om ni vill medverka!

Med vänliga hälsningar Frida och Isabelle.

BILAGA 2.

Intervjuguide

Vad fick ni information om idag?

Vad skulle ni säga är det bästa med att vara kille/tjej?

Vad skulle ni säga är det svåraste med att vara kille/tjej?

Vi är nyfikna på vad ni tänker och funderar över när ni hör ord som könsroll (låt ungdomarna prata) och vad tänker ni om ordet genus?

Vi undrar vad som är ”kvinnligt” och ”manligt” för er?

Om ni skulle beskriva er själva med av hjälp av fem egenskaper, vilka skulle dessa vara? Anser ni att en kille/ tjej skulle kunna ha samma egenskaper?

Hur pratade personalen kring ”kvinnligt” och ”manligt”?

Gav personalen specifik information till tjejer respektive killar? Vad sade hen då? Vad var av betydelse?

Tyckte ni att personalen bemötte er olika utifrån ert kön?

Känner ni er någon gång särbehandlade som tjejer/killar och i så fall när?

Upplevde ni att ni blev särbehandlade idag?

Upplevde ni att ungdomsmottagningen har förväntningar på er som tjejer respektive killar? I så fall vilka?